



Laiškai **LIETUVIAMS**

1956 KOVAS (MARCH) VOL. VII, No. 3

T U R I N Y S

MĖLYNA GAVĖNIO UŽDANGA — Redaktorius	65
DIEVAS TĖVO SĄVOKOJE — Kunvalis	66
DIEVUI PAŽADĖTASIS KRYŽIUS — Pr. Alšėnas	68
LYGSVAROS BEIEŠKANT — P. Daugintis, S. J.	70
MEILĖS UGDYMAS ŠEIMOJE — A. Grauslys	76
DRAUGIŠKAS ŽVILGSNIS — Br. Markaitis, S. J.	82
DVEJOPA PASEKMĖ IR PRIEŠŲ MEILĖ — A. Tamošaitis, S. J.	85
SAHAROS DYKUMŲ ATSISKYRĖLIS — I. Naujokas	87
DIDŽIOSIOS SAVAITĖS LITURGINĖ REFORMA — Br. Markaitis, S. J.	92
IŠ FILMŲ PASAULIO — Br. Markaitis, S. J.	95

Dauguma šio numerio iliustracijų yra paimta iš vokiečių menininko Veit Stoss (1445-1533) kūrybos. Vienas didžiausių jo kūrinių yra Marijos mirties atvaizdavimas. Šis paveikslas yra Marijos bažnyčioje Krokuvoje.

Viršelyje — Michelangelo "Žmogaus sutvėrimas".

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiūčio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina du doleriai. Atskiras numeris 20 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redakcijos nariai: Bruno Markaitis, S. J.
ir Anicetas Tamošaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas: 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.

Telefonas: HEMlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEMlock 4-1677. Yearly subscription two dollars. Single copy 20 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.



1956 M. KOVO (MARCH) MĖN.

VOL. VII, NO. 3

MĖLYNA GAVĖNIOS UŽDANGA

Mėlynai pridengti gavėnios altoriai verste verčia susimąstyti. Ta mėlyna atgailos spalva nuo mūsų akių slepia meniškas statulas, spalvingus paveikslus, ji slepia paties Dievo veidą. Mūsų žvilgsnis sustoja prie mėlynos spalvos, jis neįstengia praskleisti atgailos šydo, bet mintis nori pro jį prasiveržti ir atspėti, ką jisai slepia, kas už jo yra. Kad kas nors yra, tai aišku. Jeigu nieko nebūtų, kam reikėtų dengti? Taip, kad kas nors yra, mes suprantame. Bet kas? Ir eina į darbą žmogaus fantazija, protas įvairiausias išvadas daro. Vaizduotėje gražūs paveikslai vienas paskui kitą bėga, prieš akis atsistoja lyg gyvos marmuro statulos, protas mėgina atspėti jų stilių, senumą, autorius... Tie vaizdai ir spėliojimai daugiau ar mažiau priartės prie tikrybės, bet pilnai jos neatidengs. Jei tikrai nori žinoti, ką tie mėlyni šydai slepia, nueik ir paklausk bažnyčios tarno, kurs pats tuos paveikslus ir statulas uždengė — jis tiksliai viską pasakys.

Tai mūsų religijos simbolis. Dievo mes nematome. Jį slepia nuo mūsų akių sutvėtų daiktų šydas. Tačiau tik žvilgsnį jisai gali sulaikyti, protas įstengia pro jį prasiskverbti ir suprasti, kad jeigu yra šydas, jeigu yra sutvertas pasaulis, tai turi būti kas nors po tuo šydu, turi būti pasaulio Tvėrėjas. Bet Jo vaizdas mums bus labai neaiškus, miglotas, netikras. Jei norime apie Jį tikslesnių žinių — reikia nueiti pas tuos, kuriems yra pavesta aiškinti žmonėms apie tą Paveikslą, paslėptą nuo mūsų akių.

Žmogus visa savo prigimtimi laimės ir džiaugsmo siekia, bet pamato ir supranta, kad šiame pasaulyje ir laimę ir džiaugsmą nuo jo mėlyna atgailos ir skausmo uždanga slepia. Dėl ko žmogus šiame pasaulyje akis į akį su laime negali susitikti? Dėl ko ji po skausmo skraiste paslėpta? Veltui galvosi, be reikalo suksi galvą — nesuprasi. Tūkstančiai filosofų apie tai galvojo — ir nesuprato. Jeigu laimės žmogaus prigimtis trokšta, laimei jis ir skirtas, tad dėl ko jos šiame gyvenime nėra?

Niekas tau į šį klausimą neatsakys, tik Tas, kas jai tave sutvėrė, Tas, kas ją nuo tavo akių laikinai paslėpė. Tik religija gali išrišti skausmo problemą. Iš skausmo šiame gyvenime gimsta meilė, po kančios sužiba džiaugsmas ir laimė, po atgailoje praleistos gavėnios ateina linksmos Velykos.

Po kantriai iškęstų šio gyvenimo vargų ateina laiminga amžinybė.

Redaktorius

DIEVAS TĖVO SĄVOKOJE

Šių dienų žmonės turi susikūrę keistus ir juokingus Dievo įvaizdžius. Jei visus juos būtų galima nufotografuoti ir iškabinti paeiliui ant sienos, tikrai žmogus negalėtų tvirtinti, kad tie paveikslai yra vienos ir tos pačios didžios Asmenybės. Vieniems Jis yra nepermaldaujamas rūstus teisėjas, kuris reikalauja sugrąžinimo paskutinio skatiko; kitiems — gerasis Dėdė Samas, kuris lengvai duoda savo "okay" visais doros klausimais. Aišku, koki jų įvaizdžiai, toki gali būti ir jų santykiai su Dievu.

Be šių įvaizdžių dar yra viena Dievo sąvoka, kuri Jį laiko tėvu. Tai gražus Dievo paveikslas. Jis yra gražiausias iš visų Dievo paveikslų, kokį žmogus gali susikurti. Kas Dievą garbina kaip tėvą, aišku, išpažįsta taip pat ir Jo griežtumą. Bet Jo griežtumas nėra šaltas teisėjo griežtumas ir Jo tėviškas gerumas nėra taip pat gerojo Dėdės Samo silpnybė. Jo griežtumas yra nuoširdus ir Jo gerumas tvirtas. Todėl siela, kuri išpažįsta Dievą kaip tėvą, turi pagarbą, bet ne baimę — turi pasitikėjimą, bet ne perdėtą pasipūtimą: "Aš nieko nebijau!" Tėvo griežtumas neįskaudina vaiko ir jo gerumos neveda prie nedorybių. Todėl geras vaikas varžosi tėvo artumo ir, iš kitos pusės, jis nesijaučia niekur tiek laisvas, kiek tėvo akivaizdoje. Gero elgesio tonas tarp tėvo ir vaiko yra *meilė*, viena tikros ir nuoširdžios draugystės meilė. Šiam meilės jausmui užleidžia kelią visi kiti nemalonūs jausmai, kitaip sakant, jie yra apimami meilės. Todėl, nežiūrint pagarbos ir baimės, pasilieka visados tarp tėvo ir vaiko nuoširdūs santykiai.

Pagaliau, kur glūdi tėvo sąvokos esmė? Ar iš tikrųjų. Dievas yra mūsų *tikras* tėvas? Ar tikrai "bėdos" tėvas, globėjas, įteisintas tėvas?

Afrikoje gyvena kai kurios tautelės, kurios yra beveik visai pamiršusios Dievą. Jos garbina Jį tikrai kelis kartus metuose per tautines šventes. Jei jos patenka į nelaimę, jos kreipiasi ne į Dievą, bet į savo mirusius tėvus ir protėvius bei kitas dvasias. Paklaustos, ar jos tiki Dievą, kuris yra daug didesnis už jų protėvius, jos atsako: "Taip, mes tikime Jį! Bet Jis turi nedaug laiko dėl mūsų. Be to, Jis gyvena per daug toli nuo mūsų ir mažai supranta mūsų reikalus." Toks tėvas tikrai yra apgailėtinas "bėdos" tėvas.

Pietinės Amerikos ašigalyje gyvena ugnies žemės gyventojai ir užsiima žvejyba. Jei ugniažemietis išleidžia savo vaikus į jūrą pažvejoti, jis lydi juos savo akimis nuo jūros pakraščio tol, kol jie yra matomi, tada meldžiasi prie Dievo: "Tėve, saugok mano vaikus nuo pikto ir duok jiems gerą vilksnį!" Kuomet žvejai sugrįžta iš jūros ir iškrauna žuvis po tėvo kojų, jis vėl meldžiasi prie Dievo: "Tėve, ačiū Tau! Tu grąžinai mano vaikus ir apdovanojai juos gražiu grobiu."

Panašiai ugniažemiečiai meldžiasi kiekviena proga. Jie yra įsitikinę, kad Dievas jų niekada neišleidžia iš savo akių. Jis duoda jiems valgį ir gėrimą, sveikatą ir džiaugsmą. Jis yra jų geriausias globėjas. Jis myli juos, ir jie myli Jį. Jei jie miršta. Jis paima juos pas save. Tokia tėvo sąvoka yra labai graži ir sutinka visai su mūsų tikėjimo Dievo Apvaizdos

sąvoka. Bet ar jau tuo išsisėmė tėvo sąvoka? Reikia manyti — ne! Nes tokia Dievo sąvoka būtų lygi visiems žmonėms: tiek pagonims, tiek krikščionims, tiek nusidėjėliams, tiek šventiesiems. Aišku, Dievo Apvaizda apima visus žmones lygiai, bet *Jo tėvystė* negali būti ta pati visiems žmonėms.

Apąštalai vienbalsiai nurodo tą skirtumą. Šv. Povilas rašo: "Jūs juk gavote ne vergystės dvasią, kad jums vėl reiktų bijoti, bet gavote išūnystės dvasią, kurioje šaukiame: Abba, Tėve!" (Rom. 8, 15).

Čia matome, kad išūnystės dvasia, kurią krikščionys gavo, yra kažkas nauja. Toliau jis tame pačiame laiške rašo: "Visi, kurie tik yra Dievo Dvasios vedami, yra Dievo vaikai... Pati Dvasia duoda liudijimą mūsų dvasiai, kad mes esame Dievo vaikai" (Rom. VIII, 14, 16). Panašiai išsireiškia šv. Jonas savo Evangelijos pradžioje: "Kas jį priėmė (vadinasi Kristų), tiems jis (Kristus) davė galią būti Dievo vaikais, būtent tiems, kurie tiki jo vardą" (Jon. 1, 12). Pasvars­tytai žodžiai! Šv. Jonas nesako: "Visi, kurie tiki Kristų, yra Dievo vaikai", bet pabrėžia: "jis davė jiems galią būti Dievo vaikais." Vadinasi, jie dar nėra Dievo vaikai, bet gali būti. Tai rodo, kad čia reikia ko nors daugiau prie Kristaus tikėjimo, būtent, *Dievo malonės srovės*, kuri turi tekėti tikinčiojo sieloje.

Pirmas tėvystės laipsnis yra įteisinto tėvo (adaptor). Todėl klausimas, ar Dievas yra adaptyvnis tėvas ir mes Jo išūnyti vaikai? Kokias teises gauna išūnyti vaikai?

Kaip žinome, išūnytas vaikas gauna įteisinto tėvo pavardę, paveldėjimo teisę, šeimos nario teises ir auklėjimą. Aišku, malonės vaikai gauna taip pat iš Dievo Jo vardą, gauna

teisę vadintis Dievo vaikais ir dangaus paveldėtojais. Nežiūrint to, jie gauna dar daugiau, ko išūnyti vaikai negali gauti iš savo įteisinto tėvo, būtent, *tėvo asmeninės prigimtės*. Kaip jau bemylėtų savo išūnį įteisintas tėvas, jis negali savo išūniui suteikti nė mažiausios dalelės savo asmeninės prigimtės. Todėl, ar iš tikrųjų esame Dievo vaikai iš Dievo prigimtės, ar tikrai pagal išūnijimą?

Šv. Jonas į tai mums aiškiai atsako: "Žiūrėkite, kokią meilę Tėvas mums suteikė, kad mes vadinamės Dievo vaikais ir esame" (1 Jon. III, 1). Toliau jis sako: "Mes esame gimę ne iš kraujo ar kūno, ar vyro valios, bet iš *Dievo*" (Jon. I, 13). Šv. Petras tvirtina: "Per jį (Kristų) Dievas dovanuoja mums didžiausius ir brangiausius pažadus, kad jūs jais pasidarytumėte *dieviškos prigimtės* dalyviai, vengdami esančio pasaulyje geidulio pagedimo" (2 Pet. I, 4). Iš to, kas pasakyta, aišku, kad mes esame *tikri Dievo vaikai pagal dieviškąją Jo prigimtį*. Kada mes tokiais tampame? Per šv. krikštą ir kitus sakramentus.

Dievo vaikų normalūs santykiai su Tėvu

Paaikšėjus, kad Dievas yra mūsų tikras tėvas, kuris dalinasi su mumis savo prigimtimi, pažiūrėkime, kokie turėtų būti tada mūsų normalūs santykiai su Dievu. Geresniam supratimui paimkime šiuos pavyzdžius:

Kalinys. Jis atlieka viską iš prievartos, su vidujine kančia, be džiaugsmo ir vilties. Jis nekenčia nei savo darbo nei savo prižiūrėtojo. Jei jis nebijotų paaštrinti savo bausmės, jis griebtų jam už gerklės ir pasmaugtų. Nė mažiausia kibirkštelė šviesos nešviečia jo gyvenimo tamsumoje. Sunki kaip akmuo slegia jį pareiga. Lengviausias darbas yra

jam dviguba našta, nes jis neša ją iš prievartos. Todėl sunkūs yra jo žingsniai, šalta širdis ir tamsūs žvilgsniai.

Samdinys arba darbininkas. Jis dirba ne tik dėl atlyginimo, bet taip pat ir iš pamėgimo. Jis dirba rimtai ir rūpestingai. Šalia pareigos ir džiaugsmo jis dar mato savo darbo vaisius. Jis mato savo žmonos ir vaikų džiaugsmą. Džiugios vaikų akys, dėkingas žmonos šypsniš ir rami jo sąžinė yra tie šviesūs žiburiai, kurių spinduliai nušviečia jam taką į darbovietę, išvaiko fabriko rūkus, pašalina mašinų dulkes ir sugeria kaminų suodžius. Darbas yra visai nelengvas, bet jis yra našus. Ir jei jis prisimena savo bedarbius draugus, jo darbas neatrodo jam daugiau pareiga, bet kažkokia šventa privilegija arba teisė.

Sūnus arba tėvonis. Jis dirba dėl savo namų garbės. Jis dirba su džiaugsmu ir pasididžiavimu, nors algos nemato už savo atliktas pareigas. Jis mato tikrai savo tėvo reikalus ir garbę. Jis stengiasi ne tik savo darbą sąžiningai ir gerai atlikti, bet taip pat ir paslėpti kiekvieną savo nuovargį prieš savo tėvą.

Išvada.

Trys žmonės atlieka tas pačias pareigas, ir kiekvienas kitaip jas jaučia: kalinys — kaip našta; darbininkas — kaip teisę; sūnus — kaip garbę. Kalinys dirba iš baimės, darbininkas — su viltimi, sūnus — iš meilės. Kalinys dirba sulinkęs, darbininkas — rimtai, sūnus — linksmi. Kalinys neša dvigubai, darbininkas — kaip yra, sūnus — tik pusę. Kalinys turi dirbti, darbininkas — gali, sūnus — nori. Kalinys yra vergas, darbininkas — tarnas, sūnus — savanoris. Kas vieną vergu daro, kitą — tarnu, trečią — savanoriu.

Todėl, mielas Skaitytojai, pažiūrėk, kas yra Tau Dievas ir kas Tu esi Dievui. Dievo Sūnus, baigęs savo dangiškojo Tėvo darbus, galėjo prieš mirtį pasakyti: "Aš pašlovinau Tave žemėje, baigdamas darbą, kurį Tu man davei daryti. Dabar Tu, Tėve, pašlovink mane pas save" (Jon. 17, 4). O tu ar galėsi tai pasakyti?

Kunvalis

Dievui Pažadėtasis Kryžius

Dabar, gyvenant be Tėvynės, dažnai širdį suspaudžia sunkus ilgesys. Vaizduotėje regiu savo numylėtąjį kraštą su pakrypusiais pakelėse Rūpintojėliais, su paslaptinai ošiančiomis giriomis ir subtiliu upių bei upelių čiurlenimu. Prisimenu tada ir gimtąjį kaimą ant Šventosios kranto. Tai kaimas, kuriame takai ir takeliai vaikystėje išbėginėti, pievutės išbraižytos, ant Šventosios kranto smėlinės pilys, pilaitės statytos...

Mano gimtinė ir šiandien vaizduotėje išskyla apsupta paslaptingo grožio ir mistikos. Kaimelis medžiuose paskendęs, tylus, ramus, tartum susidūmojęs... Tik kai mintimis priartėji prie jo, jis lyg pagyvėja, lyg kažką išgirsti, o vėliau ir vaizdą pamatai. Pamatai dėdę, akėčiomis žemę purenantį, vaikus pakluonėje beždžiančius, užgirsti ir senutę mamą, upelyje baltinius velėjančią. Viskas taip pasakiškai gražu ir širdžiai malonu! Prisimenu ir savąją sodybą, pakluonėje augantį baltmarškinį beržą, o prieš langus bestovintį aukštą, didingą kryžių, ištikimiausią mūsų namų sargą.

Tas kryžius dar neseniai mūsų sodyboje atsirado, ir ne be priežasties.

Pirmiau ten stovėjo labai senas, apipuvęs kryžius, kurį kartą užėjusi audra visai nulaužė. Iš jo buvo pakurta šventoji namų ugnis. Nuo to laiko nebebuvo mūsų gimtinės sodyboje tokio ištikimo namų sargo.

Laikas vis bėgo ir bėgo tolyn. Bėgdamas jis atnešė ir mūsų gimtajai žemei didžią nelaimę. Sulaukė mūsų kraštas, o taip pat ir mano gimtinis kaimas, tamsių dienų. Užėjo pikti žmonės, gaudė mūsiškius ir vežė į tolimus, nežinomus Sibiro kraštus, o kitus ir vietoje sušaudė. Žmonės verkė, aimanavo, slapstėsi, darė pažadus Dievui, kad tik atitolintų tą baisiąją nelaimę. Žilagalvės motinos ir seni tėvai meldėsi, kad išliktų jų sūnūs ir dukterys neišstremti baision nežinion. Vaikai slapstydamiesi šnabždėjo poterius, kad ta baisioji grėsmė nekristų ant jų tėvų galvos.

Taip slinko baisios trėmimų dienos mano gimtajame kaime. Mane patį priglaudė netoli augęs miškas, vadinamas Lumėslunkiu, kurs buvo paslaptingas, bet ne išdavikiškas. Niekas tuo metu iš jaunesniųjų nebuvo galima rasti namie. Tik senutė motina, kalbėdama rožančių, vaikščiojo apie sodybą, sunkiai dūsavo ir prižiūrėjo savąjį ūkį. Kartais ji, pasiėmusi pieno milžtuvę, įsidėjusi į jį kiek maisto ir pridengusi skarele, kiūtinavo link miško, nors ir ne laiku, "karvių melžti". Toje milžtuvėje senutė nešdavo miške besislapstantiems valgyti. Taip nuolat bevaikščiodama ir už savo vaikelius besimelsdama, senutė motina Dievui padarė: "Tik išgelbėk, Aukščiausiasis Dieve, mano vaikelius nuo pražūties. Aš pažadu, kad pražūsus pro mūsų kraštą baisioms nevilties dienoms, pastatysime Tavo garbei kryžių."



Veit Stoss

Kristaus mirtis.

Ir tikrai Dievas išklausė jos maldų. Kilo karas, ir mes išsigelbėjome nuo baisaus Sibiro. Raudonieji išbėgo, ir šalis lengviau atsiduso. Mūsų, jaunesniųjų, atmintyje motinos pažadas, duotas Dievui, gal jau buvo kiek apiblukęs, bet motina jo nepamiršo. Kai parvykau kartą atostogų į namus, radau brolių su staliumi betašančius storą ąžuolą. Buvo dirbamas Dievui pažadėtasis kryžius. Neužilgo jų kūrinys atsistojo prieš mūsų gimtinį namą. Jis buvo aukštas, didingas ir stiepėsi aukščiau namo stogo. Tai buvo pažadėtoji Dievui dovana — Jo simbolis, puošnus kryžius. Buvo atvykęs parapijos klebonas,

Tik skausme išryškėja didžiųjų sielų kilnumas.

Schiller

buvo suėję kaimynai, kai vyko kryžiaus šventinimo apeigos.

Buvo visuomet malonu matyti tą kryžių, kai ankstų sekmadienio rytą, į bažnyčią eidami vyrai iš tolo kėlė kepures, o moterys žegnojosi dideliais rankų mostais prieš mūsų kryžių, prieš Dievą — mūsų išgelbėtoją.

Jis buvo ištikimiausias namų sargas.

O dabar? Gal dabar toji vieta yra kolchozu paversta. Žmonės rusams vergauja... motina mirusi..., o iš kryžiaus gal telikęs tik nudegęs medžio stuobris... Ach, baisu apie tai ir pagalvoti, bet turime viltį, kad Dievas vis tiek mūsų neapleis. **P. Alšėnas**

LYGSVAROS BEIEŠKANT

Kiekvienam žmogui peršasi įvairios pasaulėžiūros. Kiekvieną veikia kitų žmonių elgesiai ir visuomenėje vyraują papročiai. Tie elgesiai ir nuomonės nekartą yra vieni kitiems priešingi, kaip ir paties žmogaus kilnieji polėkiai ir žemyn traukiančios aistros. Todėl, ypatingai jaunam žmogui, nelengva susirasti tašką, ant kurio laikytųsi jo dorinė lygsvara. Čia patieksime keletą minčių ieškantiems tos lygsvaros.

Tarp subjektyvumo ir objektyvumo

Savo veiksmus ir elgesius tvarkome pagal sąžinės nurodymus. Sąžinėje mes visai laisvai apsisprendžiame. Niekas mūsų bent vidujiniai negali priversti laikyti doru ar daryti tai, kas sąžinei atrodo bloga. Sąžinės laisvė dabar labai vertinama. Ji yra laikoma vienu didžiausių šių laikų laimėjimų. Sąžinės, tikėjimo, kulto, žodžio ir spaudos laisvę visuomenė rūpinasi garantuoti valstybės konstitucijomis, kad žmogus ne tik turėtų teisę, bet ir iš tikro galėtų tikėti, išpažinti, kalbėti ir elgtis taip, kaip jo paties sąžinė reikalauja. Mat, žmogus, kaip laisva ir protinga būtybė, turi galėti veikti pagal savo praktiškojo proto galutinį sprendimą arba sąžinės reikalavimą. Bet kodėl sąži-

nė reikalauja elgtis taip, o ne kitaip; kodėl vieną veiksmą ji laiko geru, darytinu, o kitą — blogu? Žmonės į šį klausimą duoda įvairius atsakymus:

— Tai jau sąžinės, o ne mano dalykas!

— Taip aš dalyką suprantu ir vertinu.

— Dabar visi taip daro, tokia dabar mada.

— Tai patinka mano prigimčiai.

— Jaučiu tokį vidujinį įpareigojimą.

Tačiau nė vienas šių atsakymų mūsų nepatenkina, nes jie remiasi kažkokiu nesąmoningumu, aklu nujautimu, neaiškiu palinkimu. Tokiu būdu prieinama ir prie klaidingo subjektyvumo, kai vienas tą patį dalyką ar veikimą laiko blogu, neleistinu, o kitam jis yra geras, leistinas ir darytinas. Todėl yra reikalingas visiems žmonėms koks nors bendras matas, visiems galiojanti elgimosi taisyklė arba objektyvi dorovės norma. Tik objektyvi dorovės norma duoda galimybę protui, o per jį ir sąžinei, teisingai pasverti ir įvertinti savo bei kitų žmonių veiksmus, siekiant laimės ir gerovės.

Ši objektyvi dorovės norma yra visiems žmonėms bendra žmogiškoji

prigimtis su savo gyvybiniais ir dvasiniais reikalais. Kaip metras visiems yra objektyvi norma ilgiui matuoti, taip ir žmogiškoji prigimtis yra tikra, objektyvi dorovės norma. Juk visi žmonės, būdami tos pačios prigimties, turi tuos pačius prigimtinius polinkius, reikalavimus ir žmogiškuosius santykius su kitomis būtybėmis. Užtat morališkai yra geras tas veiksmas, kurio siekiamas dalykas sutinka su žmogiškąja prigimtimi, o blogas ir nedoras tas, kurs su ja nesutinka ir eina prieš ją. Taigi, visiems žmonėms yra protu pažįstama bendra objektyvi moralė, aiškiai parodanti gera ir bloga, dora ir nedora.

Be to, su pačiu prigimimu žmogui yra duodama galia, įpareigojanti daryti gera ir vengti bloga. Ši galia yra praktiškasis žmogaus protas, veikias artimame sąryšyje su sąžine. Ją galima palyginti su gyvulio instinktais, kurių dėka gyvulys tiksliai, nors akiai, pažįsta bei siekia to, kas jam gera, ir būtinai išvengia, kas jam bloga ar kenkia gyvybės bei veislės palaikymui. Panašiai ir žmogus savo praktiškojo proto dėka pažįsta ir jaučia patraukimą bei tikrą, nors laisvą, įpareigojimą siekti to, ką sąmoningai pažino derinantis su žmogiškąja prigimtimi ir esant gera, ir būtinai išvengti to, kas bloga. Savo pažinimą protas išreiškia įpareigojančiais sprendimais: "Daryk gera ir venk bloga!"; "Nedaryk kitam to, ko pats nenori!"; "Laikykis tvarkos!"; "Neužmušk!" ir t. t.

Visi įpareigoją proto sprendimai drauge sudaro prigimties įstatymą. Prigimties įstatymą su jo svarbesniaisiais įsakymais pažįsta visi žmonės. Jį pažįsta ir pripažino visais laikais visos tautos. Jos išreiškia jį nusišlovėjusiomis elgesio taisyklėmis,

doriniais papročiais, nerašytais ir rašytais įstatymais bei įvairiais vyresniųjų įsakymais.

Taip ta pati visiems žmonėms bendra žmogiškoji prigimtis per prigimties įstatymą tampa objektyvia įsakančia doros norma. Ji taip pat visų pažįstama protu. Taigi, yra niekieno nenuginčijama ir protu pažinti galima objektyviai tikra moralė.

Tačiau sveika moralė teikia deramą vietą ir subjektyviems požviliams. Mat, paskiro subjekto kūno ir dvasios reikalavimai šiek tiek įvairuoja, palyginus su bendrąja žmogaus prigimtimi. Todėl, pvz., teisingai sprendžia sąžinė: "Nedera gerti žmogui tiek, kad, nustodamas sąmonės, taptų lyg gyvulys. Iš praktikos žinau, kad, tik tiek išgerdamas, save pilnai valdau ir kitiems neteikiu progos nusigerti. Taigi, tiek galiu gerti nenusikalsdamas..."

Taip į objektyvias ir saugias normas žvelgdama, sąžinė randa reikiamą lygsvarą tarp amžinųjų nepajudinamų doros įstatymų ir žalingo sau ir kitiems besaikio subjektyvizmo.

Tarp asmens ir bendruomenės

Taip pat svarbu mokėt surasti lygsvarą tarp asmeniškų, privačių interesų ir bendruomenės reikalų. Taip, pvz., kyla klausimas: kaip išbalansuoti dvasinės ir lytinės meilės bei gero pragyvenimo reikalavimus su šeimos pareigomis? Daug kas jį išsprendžia vien individo naudai — praktikuoja laisvąją meilę ir šeimos skyrybas. Panašiai nevienas lietuvis skaudžiai pergyvena širdies ir karjeros interesų susidūrimą su lietuviškosios kalbos, kultūros bei tautos gyvybės išlaikymu. Panašus klausimas kyla ir su nuosavybe. Vieni reikalauja individui neribotos teisės nau-



dotis savo nuosavybe, o kiti nori panaikinti ją visai ar bent pervesti visą stambesnę produktyvią nuosavybę į bendruomenės rankas. Iš tų ir panašių asmens ir bendruomenės reikalų lygsvaros neišlaikymo kilo ir mūsų kolektyvinės arba socialistinės, tautininkiškosios, fašistinės ideologijos, sąjūdžiai, partijos iš vienos pusės ir liberalistinės bei konservatyvios — iš kitos.

Kaip surasti lygsvarą tarp tų asmens ir bendruomenės reikalų, rodo taip pat žmogiškoji prigimtis. Mat, žmogus pačia savo prigimtimi yra ir individuali ir visuomeninė būtybė. Juk jei nebūtų paskirų žmonių, nebūtų nė bendruomenės. Bet iš vieno vyro ir moters jau gali išsivystyti bendruomenė.

Tačiau iš antros pusės, tik bendruomenėje — šeimoje, profesijoje, tautoje — žmogus pilnai išsivysto. Bendruomenė taip pat padeda individui tobuliau gyventi ir pajusti visą žmogiškosios būties turiningumą. Užtat bendruomenė nėra tik gryna priemonė paskiro asmens reikalams, kaip tai tvirtina individualistinis liberalizmas. Ne, bendruomenė pati savyje yra didi žmogiškoji vertybė, labai siektinas gėris.

Todėl sveikas protas visai nuosekliai reikalauja laikytis žmogiškojo solidarumo: "Vienas už visus, ir visi už vieną". Žmogus turi ir gali, be baimės pakenkti sau, stoti už bendruomenę, o bendruomenė turi stoti visomis jėgomis už kiekvieną savo narį. Juk žmogus, tvarkingai siekdamas savo privačių tikslų, tuo pačiu tarnauja ir bendruomenei; pvz., siekdamas gero uždarbio ar užsitarnauto pelno, jis apskčiai teikia bendruome-

Montevideo lietuvių bažnyčios vitražai.

nei reikiamų gaminių. Ir atvirkščiai, nuoširdžiai darbuodamasis savo profesijoje, politiniame sambūryje ir įvairiose draugijose, didžiadvasiškai aukodamasis savo šeimos bei tautos labui, žmogus nejučiomis apgali savo egoizmą ir aistras, dvasiškai vis turtėja ir jaučiasi patenkintas, kitų mylimas ir vertinamas.

Įvyksta tai, ką didis mūsų tautos vyras Tumas-Vaižgantas tvirtino: "Kitiems gera darydamas, pats laimingas tapau!" Mat, Kūrėjas Dievas taip sutvarkė žmogaus prigimtį, jog už gerą Jam ir bendruomenei pareigų atlikimą žmogus gauna normalioje sąlygose pastovią laimę ir didelį asmenišką pasitenkinimą. Šią lygybę tarp asmens ir bendruomenės palaikė visais amžiais sveika moralė, skelbė solidarizmas, tikrasis humanizmas, pilnutinis žmogiškumas ir krikščioniškoji meilė.

Tarp neribotos laisvės ir moderniosios prievartos

Modernioji visuomenė yra priešinga bet kokiai prievartai, net pedagoginei prievartai iš tėvų, auklėtojų ar viršininkų pusės. Dėl to daugelis žmonių mano, jog jų laisvei nesama jokių ribų. Be abejo, iš tokios galvosenos ir netvarkingo naudojimosi laisve turėjo kilti ir kilo blogos pasekmės: žmonių nervingumas, šeimyninio gyvenimo pakrikimas, negimusių kūdikių šimtais tūkstančių žudymas, tėvų ir mokytojų neklausymas, paauglių prasikaltimai, perpildymas kalėjimų bei ligoninių, apgavystės atlyginimų ir mokesčių mokėjime, aršioji darbininkų ir darbdavių kova ir t.t.

Į tai savotiška reakcija yra komunizmas. Dėl taip pasidariusios neišbrendamos netvarkos ir komunizmo



grėsmės daug kur įsigali įvairiavardis fašizmas. Viliojančiais pažadais bei brutalia jėga jiedu įveda daugiau ar mažiau partijos diktuojamą prievartą visose gyvenimo srityse. Taip buvo noromis ar nenoromis priversti ir dar laisvi demokratiniai Vakarų kraštai ieškoti vaistų prieš laisvės karštligę. Tas vaistas yra: gerti neblogu gyvenimu pasaldintą valstybinę prievartą pagal biurokratinės valdžios ir partijos vadų nuožiūrą. Mat, kiekvieno blogio pataisymo žmonės laukia iš valstybės priverčiančio įsikišimo. Užtat valstybės visagalybė vis auga, ir valstybinis totalitarizmas visuose kraštuose kasdien stiprėja. Nuo valstybės ir valdančiųjų partijų dabar priklauso fabrikai, prekyba, bankai, tarnybos ir algos, net radijas ir spauda, todėl ir viešoji nuomonė bei pasaulėžiūra. Taip pačių žmonių noru įvedama modernioji prievarta. Ir ji tuo baisesnė, nes vienas ir tas pats ponas — Valstybė yra ir darbdavys, ir įstatymdavys, ir teisėjas, ir policininkas.

Taip ir neranda modernusis žmogus būtinos lygsvaros tarp laisvės ir prievartos. Čia jis su Rousseau ir liberaline demokratija yra optimistiškas neribotos laisvės šalininkas: "Žmogus iš prigimties yra labai geras ir niekada jokios prievartos nereikalingas". Čia vėl jis pesimistiškas draug su komunistais, fašistais ir totalitarinio režimo atstovais moderniosios prievartos reikalautojas: "Žmogus iš pat prigimimo yra tiek gyvuliškas, jog tik griežta drausmė bei prievarta gali iš jo padaryti tvarkingą bendruomenės narį!"

Bet sveika dorovė ir praktiškas protas žmogų ima tokį, koks jis yra: besizavintį kilniu gėriu, užsimojusį siekti tyros laimės, bet taip pat dažnai ir žemyn traukiamą neapvaldytų

aistrų ir kitų žmonių. Todėl ji stengiasi vis iš naujo rodyti žmogui didžius tikslus, atnaujinti kilnius motyvus, žavėti skaisčia laime, išugdyti jame gerus įpročius bei sudaryti palankias gyvenimo sąlygas.

Tačiau ji teikia taip pat didelės reikšmės nuosaikiam, pedagogiškam tėvų, mokytojų ir viršininkų autoritetui. Tik kaip paskutinė priemonė yra vartojama moralinė ir teisės prievarta; bet ir tai tik išoriniuose, o ne vidujiniuose dalykuose. Autoriteto, moralinės prievartos ir teisės leidžiamą fizinės jėgos vartojimo būdą apsprendžia bendruomenės labas ir žmonių kultūros laipsnis. Vienoks jos saikas ir būdas yra reikalingas vaikui ar paaugliui, kitoks suaugusiam; vienoks menkai išprususiam ar primityvios kultūros individui, kitoks gerai išauklėtam, doram Vakarų civilizacijos žmogui.

Tai labai svarbu suprasti kiekvienam, norinčiam surasti ir išlaikyti savo elgesiuose lygsvarą tarp būtinų laisvės ir reikalingo autoriteto bei prievartos. Trumpai išreiškiant, mūsų elgesio taisyklė galėtų būti ši: vidujiniuose nusistatymuose nepažeisti jokių vilionių ar vadų įtaigų, jokių įbauginimų ar prievartos, nors dėl to reiktų netekti ir geros tarnybos ar net gyvybės, pirma jų šaltai neapsvarsčius; o išoriniuose dalykuose pačių prisiimtą ar kitų uždėtą drausmės bei paklusnumo viršininkams laikymasis išeis tik į naudą mums patiems.

Nepriklausoma ar krikščioniškoji dorovė

Daug kas dabar laikosi paplitusios nuomonės, kad apsišvietęs žmogus turįs apsispręsti savo sąžinėje nepriklausomai nuo jokios vyraujančios

pasauležiūros, religijos, Bažnyčios, nuo kitų žmonių ar kunigų. Tokia dorovė vadinasi nepriklausoma, neutrali ar laicistinė moralė.

Yra tokioje nuomonėje kiek tiesos. Mat, nemaža žmonių savo sąžinėje yra vergiškai priklausomi nuo tėvų, draugų ar viešosios nuomonės, nuo savo klasės ar partijos ideologijos, nuo visuomenėje vyraujančių kartais pasenusių papročių ar krikščioniškųjų tradicijų.

Tačiau, iš kitos pusės, skaudžiai klysta galvodami, jog paskiro žmogaus protelis visais atvejais pajėgia pilnai pažinti tiesą ir siektinąjį gėrį; jog valia viena pati yra visada pajėgi atsispirti prieš nesudrausmintų aistrų ugnį ar blogio šalininkų auksines viliones. Klaidingas yra teigimas, kad žmogus vien proto pažinimu, jog tai yra gera ir dora, visada ryšis atsakyti neleistinų malonumų ar savo pareigų atlikimui padės daug pastangų, aukų, o kartais net išstatys į pavojų savo karjerą, garbę ir gyvybę.

Tik krikščioniškoji moralė žmogui duoda neabejotiną tikrumą, jog trokštamasis dalykas tikrai derinasi ar nesiderina su žmogiškąja prigimtimi, ir todėl yra tikrasis žmogaus gėris ar, žūt-būt, išvengtinas blogis. Kaip besiremianti apreikštąja religija, jina teikia sąžinės balsui neatšispiriamos jėgos. Mat, tos neklaidingosios tikėjimo tiesos kalba per protą su nepajudinamu dieviškojo autoriteto tvirtumu apie leistinus, gerus ir blogus veiksmus, siekiant laimės. Žmogus tada tikrai žino šį veiksmą esant būtinai darytiną ar nedarytiną, jei jis nori būti tuo, kuo Dievas jį sukūrė. Tik taip jis gali patikti Dievui ir, siekdamas įvairių laikinų gėrybių bei malonumų, pasiekti aukščiausią savo laimės gėrį — as-

menišką aukščiausios Būtybės — Dievo meilę. Taip jis tampa vertu ir Dievo palaimos, dovanų bei amžinai laimingo gyvenimo su Juo, o ne Jo bausmių ir amžino atmetimo.

Tik kai žmogus žino visagalį Dievą tėviškai visose *sunkenybėse*, padėsiąs siekti tikrosios savo ir kitų laimės, sąžinės balsas tampa galingesnis už visus sirenų balsus ir visas baimes. Tada sąžinės balsas — anot liaudies patarlės — tampa Dievo balsu, kaip išreiškias Jo kvietimą, įsakymą ar draudimą, pagyrimą ar skaudų išmetinėjimą. Tokiu būdu dorinis žmogaus apsisprendimas tampa drauge ir religiniu veiksmu, t. y. asmenišku žmogaus santykiavimu su gyvuju Dievu, nuoširdžiai Jo paklausant, prašant pagalbos ir Jam už viską dėkojant.

Užtat gyvenimiškai pajėgi yra tik krikščioniškoji moralė. O kiekviena nepriklausoma ar laicistinė dorovė neišlaiko gyvenimo praktikoje plačių žmonių masių reikiamoje dori-
nėje aukštumoje. Žmogus tampa savo paties ar kitų žmonių aistrų vergu. Ji dažniausiai priveda ir prie sąmoningo ar nesąmoningo neigimo savo Kūrėjo Dievo, sielos nemirtingumo ir net žmogaus dvasingumo bei atsa-
kingumo už savo veiksmus.

Tad iš anksto mes renkamės krikščioniškąją moralę savo sąžinės vadove, teikiančia tiek šviesos ir jėgų susiradimui ir išlaikymui dori-
nės lygsvaros tarp subjektyvių ir objektyvių požvilgių, tarp privačių ir bendruomeninių reikalavimų. Renkamės ją saugoti mūsų dvasios laisvę nuo kiekvienos prievartaujančios aistros, nuo kiekvieno sąjūdžio ar valstybės saivališkumo, siekiant laimės ir gerovės.

P. Daugintis, S. J.



MEILĖS UGDYMAS ŠEIMOJE

Praėjusių metų gruodžio mėnesio numeryje buvau rašęs šiuo klausimu straipsnyje, pavadintame "Šeimos židinio liepsna". Tenai buvau nurodęs, kaip svarbu kurstyti meilę šeimoje ir ką daryti, kad toji meilė viename ar kitame pavidale neišnyktų iš širdžių. Bet, anot gyvenimiškos taisyklės, niekada nebus per daug kalbama tais klausimais, kurie niekada nėra per daug vykdomi. Dėl to čia noriu iškelti dar keletą minčių šiuo svarbiu klausimu.

"Meilė yra menas, taip kaip poezija ir muzika" (J. Wassermann). Jei taip, tai ji yra reikalinga rūpestingo ugdymo. Šiame straipsnyje nurodysiu visą eilę nuotaikų ir būdų, kurie gali prisidėti prie meilės ugnies palaikymo širdyse, bet anaipol nenoriu visa tuo pasakyti, kad yra koks nors vienas, visiems tinkamas receptas, kuris galėtų sustabdyti meilės gesimą. Juk meilė gęsta ir žūsta dėl įvairiausių, tik besimylintiems žinomų (ir tai nevisada!) veiksmų. Kaip ji kartais nejučiomis atsiranda, taip nejučiomis kartais ir gęsta, nors ir kažin kaip besimylintieji stengtųsi ją išlaikyti. Juk nelaimė yra daug subtilesnis ir sudėtingesnis jausmas negu laimė. Neveltui L. Tolstojus savo romaną "Anna Karenina" pradeda

žodžiais: "Visos laimingos šeimos panašios viena kitai, bet kiekviena nelaiminga šeima yra nelaiminga skirtingu būdu."

Kokias tad nuotaikas reikia žadinti savyje, kad meilė liepsnotų? Visų pirma reikia meilę principiniai *branginti ir vertinti*. Juk meilė nėra menkies. Su ja krinta ar keliasi žmogus. Ji galingiausiai paliečia žmogų ir galingiausiai jį psichiniai sukrečia. Kaip galima pasakyti, kad koksai žmogus, tokia ir jo meilė, taip ir iš žmogaus meilės intensyvumo, dvasingumo ir kitų ypatybių galima spręsti apie žmogaus vertę. Juk meilė tai pats giliausias žmogaus prigimties šauksmas (šalia Dievo ilgesio, kuris, nors ir būdamas labai stiprus, žmogaus, nemokančio savęs ir savo prigimties analizuoti, mažiau sąmoningai pastebimas). Tai šauksmas, kuris nori išeiti iš dvasinės vienvietės, savo širdimi laimėdamas kito širdį. Tik tas nėra vienišas, kas tikrai myli ir yra mylimas. Bent toji iš vienvietės išėjimo iliuzija jam yra stipriausia, todėl dėl jos jis mažiau ir kenčia. Tuo tarpu visi kiti, kaip jie save beapgaučiančių ir besiramintų ir autosugestijos keliu beįsikabinančių, pasilieka vienvietės tamsoje.

Štai kodėl meilės nevertinti tai reiškia žmogaus prigimčiai prieštarauti ir ją paneigti, o meilę pajuokti — tai bandyti palaužti tą šaką, ant kurios sėdima. Nepamirškime, kad į gyvenimo bendrumą besimylintieji todėl ir sueina, kad, nors ir nesąmoningai, tikisi išeiti iš vienvietės. Kai su meilės žuvimu žūsta ir toji viltis pasprukti iš vienvietės šalto glėbio, tada jie pasijunta esą apvilti, vieniši ir tik su nustebimu žiūri vienas į kitą, nesuprasdami, kas čia yra įvykę, kad jie, vienas kitam dvasia svetimi žmonės, gyvena vienuose namuose ir tokio

gyvenimo stiliumi, kurį tik meilė galėtų pateisinti ir paaiškinti.

Vertinti meilę — tai ypač vertinti dvasinį pradą joje. Meilė be dvasinumo, be tos gyvenimiškos poezijos, tai ne meilė, bet tik santykiai. Meilė be dvasinio prado — tai meilė be meilės, tai meilė kabutėse, tai gyvulių "meilė", o tikrajai meilei reikia žmonių. Tuo tarpu tas dvasinis pradas meilėje taip mažai yra imamas dėmesin, taip silpnai pabrėžiamas. Moterystės pagrindinai paragrafai deda kūną ir jo pajėgumą kūniškam gyvenimui, o ne dvasiui. Štai kodėl jau vos tik keliolikos metų dvasiniai nesubrendėliai leidžiami moterystėn, lemiantis vien tuo, kad jų kūnai jau tam tinka. Ar tai nėra baisu? Ar tikroji meilė ir moterystė su visomis jos pasekmėmis nereikalauja gilaus dvasinio subrendimo? Ar dvasiniai nesubrendę asmenys dar gali vienas kitą brandinti ir auklėti vaikus?

Dėl meilės nevertinimo, dėl tikros meilės stokos prieš žengiant moterystėn E. Ožėskienė savo veikale "Ad astra" skaudžiai dejuoja. Anot jos, ne pastovi meilė, bet tik praeinanti aistra (meilės vardu klaidingai vadinta ir savęs apgaudinėjimo keliu kaip meilė įsikalbėta) vadovauja daugeliui, kai žengia moterystėn, todėl tokios moterystės greitai pasijunta nelaimingos ir išyra. Štai jos žodžiai: "Nekartą žmonės stebisi, kad josios ar jo meilė, kuri labai dažnai stebuklu ar rojumi dvelkė, greitai virsta vulgarumu ir pragaru. Bet kas pastebi tai, kad žmonių poros paprastai perneša savo meilę per gyvenimo vartus širdyse, kurios tokios lengvos ir tuščios... tai širdys — tyrai, virš kurių vien tik vienintelis aistros paukštis lekia į vienintelę malonumo saulę. Kas nuostabaus, kad, einant įprasta gyvenimo tvarka, toji saulė

aptemsta, paukštis pasineria tamsoje arba ištroškusių sparnų nešamas lekia į kitas puotas, o buvusioje puotos salėje nepalieka nieko, kaip iš sukrutintų širdžių ir sparnų ištekėję kraujo likučiai."

Vertinti meilę — tai suprasti, kad ji moterystėje yra svarbesnė negu įstatymai, svarbesnė negu pareigos ar teisės sąvokos, į kurias apeliuojant, nekartą bandoma yrančią moterystę lipdyti. Tuo nenoriu paneigti įstatymų svarbos, tik noriu pabrėžti, kad jie nebūtų pervertinami, kai norima jų pagalba nuo viena kitos tolstančias dvasias artinti. Vien įstatymais ir tam tikra moraline prievarta, iš jų kylančia, šeimos irimo nesulaukysi. Jei natūralus įvadas į šeimą yra meilė, o ne įstatyminiai samprotavimai, tai kodėl toji meilė neturėtų turėti tos pačios pagrindinės vietos ir šeimos gyvenime? Per daug pabrėžiami įstatymai, paragrafai, pareigos ir teisės, kitaip sakant raidė, žudo dvasiui. O šeimos dvasiui sudaro meilė. Niekas pastoviai nesulipdys to, kas iš vidaus yra, jei tame pačiame viduje nebus pažadintos sveikos, natūralios lipdančios jėgos! Tik paragrafais besiremianti ir lipdoma šeima yra skaudančių randų atžymėta, kančios stigmomis suraižyta, nes ryšys be meilės — tai pančiai; pareiga be meilės — tai kančia.

Tai mintys, kurios skatina meilės vertę šeimoje suprasti ir jos nieku nelaikyti. Meilę branginant, reikia ir *budėti*. Nepamirškime čia išpėjančio R. Rollando posakio: "Taip maža reikia, kad žmonės, kurie iš širdies mylisi ir vienas kitą gerbia, atskirtum." Ką reiškia dėl meilės budėti? Budėti — tai kovoti su apsipratimu, kuris yra didžiausias meilės gesintojas. Apsipratimas yra lygus nebranginimui. Kas turima, tai nevertinama.

Štai kodėl nekartą "reikia" net trečiojo asmens įsikišimo, kad antroji pusė, pajutusi pavojų, pradėtų gyvenimo draugę ar draugą branginti. Bet kaip dažnai tas trečiojo įsikišimas jau būna nulėmęs ir beveik nepataisomai įskėlęs bendro gyvenimo ir dvasių vieningumo indą! Tad apsipratimo pavojui pašalinti kartkartėmis reikia ką nors nauja išrasti savyje ir savo aplinkoje. Reikia įsistatyti į kitus rėmus ir juos pritaikyti sava aplinkai, kad savosios asmenybės paveikslas suspindėtų prieš vienas kito akis nauja šviesa. Kas tie nauji rėmai ir kaip juos pasigaminti, čia nekalbėsime. Tai naujos temos medžiaga. Bet kas meilę vertina, tam savisaugos ir bendro sugyvenimo noro instinktas padiktuos, kaip čia reikia pasielgti.

Budėti — tai vengti nesusipratimų ir mažinti jų skaičių. Budėti — tai žiūrėti, kad kilę nesusipratimai nebūtų gilinami. Nepamirškime: kai širdis įskaudinta, protiniai įrodinėjimai neįtikina! Pradėjus nevykusiai aiškintis, nesusipratimai gilinami, nes pradedama vienas kitam visai galvoje neturėtų intencijų pakišti. Išstartus nekantrume žodžius pradedama per plačiai, per šališkai ir per tragiškai aiškinti. Apkartimas vis didėja. Tuo tarpu visai tada pamirštama toji gyvenimiškoji tiesa, kad žmogus yra daugiau negu jo žodžiai, kad jis dažniausiai yra geresnis už savo žodžius, kad bendrai žmonės nedaug ištaria tokių apgalvotų žodžių, už kurių visas žmogus, su visa savo asmenybe ir atsakingumu stovėtų. Pamirštama, kad ypač susierzinus, susinervinus, žmogus tik sielos paviršium tekalba, o sielos gelmės, visai ką kita jaučiančios, tada tyli. O tačiau, nežiūrint visa to, kaip reikėtų nesusipratimo valandomis dėl žodžio budėti!

Reikėtų nepamiršti, kad kiekvienas piktas žodis skiria, skilimą didina, nes susijaudinęs mažai kas įstengia ramiai apie minėtą nepilną žodžio atsakingumą galvoti. Ir todėl, nesusipratimo ugniai vis didesnę plotą apimant, atrodo, vienintelis teisingas elgesys — tai nutilti ir toje tyloje maloniais pažvelgimais, nuolankumu ir patarnavimais naujus tiltus pradėti statyti ant skilimo prarajos.

Nors meilei padarytom žaizdom gydyti siūlau tylėjimą ir gydantį laiką, bet kartais, jei tai įmanoma, yra geriau ramiai, laikant ranką rankoje, žiūrint vienas kitam į akis, išsikalbėti. Ir jei tokiais atvejais kuri nors pusė tokio išsikalbėjimo nenori, tai gal dėl to, kad užgautas išdidumas dar nėra atlyžęs ir tokiam pasikalbėjimui dar nėra laikas atėjęs. O kartais pasikalbėjimo nenoras reiškia didelį meilės aptemdymą ir drauge kurios nors pusės nepasitikėjimą, kad ji galėtų būti praskaidrinta.

Svarbiausia, reikia kiek galima sutrumpinti nesusipratimų likvidavimo laiką, nes būti nesusipratime — tai būti abipusės antipatijos stovyje, kurs ilgiau tverdamas sudaro tokį atmosferos tvankumą, kad bandanti naujai atgimti simpatija ir meilė neturi kuo kvėpuoti. Taigi, būtų geriausia, jeigu tuoj vienas kitą atsiprašytų, nes kiekviena pusė paprastai būna kalta, nors viena daugiau, kita mažiau. Reikia prisipažinti, nusižeminti, atleisti. Vien pasitikėti gydančiu laiku negalima, nes, nors laikas gydo, bet pozityviai negydoma žaizda taip pat gali didėti ir gangrenuoti. Ir praplyšusio rūbo laikas nesutaiso, bet prairimą dar padidina.

Dėl meilės reikia ne tik budėti ir ją gesinančių skersvėjų saugotis, bet reikia ją ir *ugdyti*. Meilę ugdyti — tai pirmoje vietoje galvoti apie kitą,

ne apie save. Tai vis tam, kad, galvodamas apie kitą, išmoktumei ir įprastumei prisiderinti prie kito arba susiderinti su kitu. Norint visa tai pasiekti, reikia bandyti įeiti į kito minčių, jausmų ir norų pasaulį, kad pažintumei, kuo gyvena tau artimiausio žmogaus dvasia, ko jai trūksta, ko ji ilgisi. Tik visa tai pažindamas, kitą suprasi ir jį apsaugosi nuo to skausmo, kurį jaučia žmogus, kai kito, ypač labai artimo, nėra suprastas ir teisingai įvertintas.

Bet meilės ugdymui reikia taip pat ir savęs ugdymo bei dvasinio turtinimo. R. M. Rilke sako, kad tas, kuris nori mylimam žmogui save duoti ir dovanoti, privalo, ta meile vado-vaudamasis, save tobulinti, prie savo vidaus pasaulio padirbėti, kad toji savęs dovana mylimajam nebūtų nevertinga. Štai kodėl reikia atviromis akimis, ypač antrosios pusės priekaištų šviesoje, į save pažvelgti, kad pamatytum, ar kartais tie priekaištai neturi pagrindo ir ar jie sunkiu debesiu kartais netemdo artimo žmogaus gyvenimo padangės.

Ugdant savitarpę meilę, reikia pamiršti vienas kito praeitį ir jos neigiamas, nes, kaip naujas gyvenimas kartą prasidėjo nuo meilės gimimo dienos, taip ir dabar jis turi vis iš naujo prasidėti po kiekvieno nesusi-pratimo likvidavimo, po kiekvieno naujo nors ir nusilpnintos meilės bei prisirišimo padvelkimo. Tad jokių priekaištų, jokių teisimų, jokių autoritetingų atsistojimų ant piedestalo, nes nuo žmonių nepriklausoma žmogaus asmens vertybė negali būti nė vieno žmogaus traukiama asmeninio teismo atsakomybėn. Kiekvienas priekaištas būtų tik naujų užtvarų statymas. Norint praskaidrinti sudrumstą meilę, galima tik prašyti tą ar kitą antrosios pusės elgesio būdą



Veit Stoss

Marijos veidas iš „Marijos mirties“.

paiškinti, galima pasisakyti, kas antroje pusėje mane kankina. Ne grasinančių paragrafų vardu, bet širdžiai prabilus į širdį, gali nušvisti veidai ir akys naujo susitaikymo viltimi. Ką gyvenimas, temperamentas, paveldėjimas, skirtingos pažiūros skiria, visa tai tik širdys gali sude-rinti.

Ugdyti meilę — tai ugdyti *abipusiškumo dvasią*. Šis abipusiškumas yra be galo didelės svarbos dalykas. Apie abipusiškumą, kuris gali ir turi visose bendro gyvenimo srityse pasireikšti, būtų galima labai daug atskiru straipsniu kalbėti. Abipusiškumas tai yra visiška egoizmo priešingybė, nes egoizmas ir jo pasireiški-mai, kasdien vienatvės jausmą kitoje

pusėje didindami, gesina meilę. Negali būti nė kalbos apie pastovią meilę, jei abu arba nors vienas iš tariamai besimylinčių nesusprogdina savojo egoizmo kiauto. Meilė yra abipusiškas sielos ir kūno jausmų vieningumo siekimas. Jei ne visada jis tobulai pasiekiamas, tai bent turime jo siekti ir jį sau idealu laikyti. Todėl kiekvieną neapdairų vienpusiškumą reikia savyje pasmerkti, nugaltėti ir padidinta meile atitaisyti kitai pusei padarytą skriaudą.

Kadangi vienpusiškumas žudo meilę, o abipusiškumas ugdo, tai visuomet savo intymiuose santykiuose vienas ir kitas turi savęs klausti, ar kita pusė yra laiminga. Čia reikia prisiminti aukso taisyklę: "Būk laimingas, darydamas kitą laimingą ir daryk kitą laimingą sava laime." Todėl negalima džiaugtis jokių intymumu tik vienpusiškai, nesirūpinant, kaip kita pusė į tai reaguoja. Tik dvasios barbarui nesvarbu, ką jaučia kita pusė meilės akto metu. Čia vienpusiškumas reikštų visišką dvasinės kultūros stoką meilės srityje. Tai reikštų baurų egoizmą, kurs kasa duobę meilei. Visuose dalykuose, kurie įvyksta ar gali įvykti tarp besimylinčiųjų, turi viena pusė nujausti kitos pusės reakciją ir galimybę įsijungti į vieną jausmą ir veiksma. Ne pats malonumas žmogų vulgarina, bet egoistiškas džiaugimasis malonumu, nesiskaitant su kita puse, kuri tokiu atveju paverčiama įrankiu, sudaiktinama ir pažeminama. Juk negali būti meilės be pagarbos, bet vienpusiškume pagarba kitai pusei paneigiama ir todėl, kad neįsijungdami į vieną jausmą ir tuo įsijungimu nesirūpindami, abu krinta vienas nuo kito tolti, nors kūnai dar yra arti. Tada pažemintoji pusė pajunta,



"Marios mirtis"

kad ji neturi gyvenimo draugo, neturi žmogaus, bet tik žmogaus pavidalu prisidengusį gyvulišką egoistą.

Visokie vienpusiškumo teisinimai ta mintimi, kad kitai pusei reikia aukotis, yra tik dvasios barbariškumo teisinimai ir egoizmo gynimas. Nevadinkime tada moterų, kurios labiausiai raginamos aukotis, silpnąja lytimi, nes, kas aukojasi, yra stipresnis už tą, kuriam aukojamasi. Būtų daug naudingiau ugdyti tą mintį, kad, nuolat naudojantis tik vienpusiška, dažnai teroro keliu išreikalauta auka, negali būti kalbos apie jokią meilę. Taip sakydamas, jokių būdu neneigiu aukos vaidmens meilės ugdyme ir jos stiprinime, tik noriu pasakyti, kad toji auka turi būti abipusė. Ji turi būti laisva meilės išraiška, o ne įstatymais ar sąžinės terorizavimu remiamas reikalavimas.

Kiekvieną intymumą, kad ir abipusį, turi lydėti vieno kitam dėkingu-



Veit Stoss

mas ir švelnumas, kurie privalo atitaistyti tai, kas nepakankamai buvo sielos persunkta. Ir gamtiškiausiam kūno veiksmui žmogus neprivalo pamiršti, kad jis nėra vien kūnas. Viskas, kas įvyksta, turi ir dvasias jungti. Tad po to, kai buvo gyventa kūnu, reikia ypač daug dvasios parodyti. To reikalauja žmogaus garbė ir kūno bei dvasios artimybės darnumas.

Kalbant apie meilės ugdymą, reikia dar paminėti liguisto pavyduliavimo tramdymą, nes toks pavyduliavimas daro gyvenimą nepakenčiamą ir žudo meilę. Čia vėl galėtų būti atskira labai įdomi tema. Minėjau tik *liguistą* pavydą, nes normalus, kito kankinimu nesireiškęs pavydas yra beveik kiekvienos meilės palydovas. Toks pavydas — tai ne kas kita, kaip tik mylimo asmens branginimas ir baimė jo nustoti. O liguistas pavydas tai yra nepastikėjimas kitu. Ser-

gą tokiu pavydu norėtų savo mylimąjį asmenį uždaryti į dvasinį kalėjimą ir atimti jam laisvę. Toksai pavydas labai kankina mylimąją pusę, jis sukelia liūdnas scenas ir visokių priekaištus. Norint ugdyti savyje abipusę meilę, reikia ne tik tam, kurs savyje šį pavydą pastebi, su jo reiškiniais kovoti, bet ir kita pusė turi vengti visko, kas bent kiek gali duoti pagrindo kitos pusės įtarinėjimui ir kankinimui, kas gali jame sukelti pavydo jausmus. Ir čia labai daug gali padėti atviras išsikalbėjimas ir tiems pavydą keliantiems vaiduokliams iš arti pažiūrėjimas į akis. Dažnai po to paaiškės buvusio pavyduliavimo juokingumas ir nepagrįstumas. Pavyduliavimas yra psichinė liga, prieš kurią abudu turi bendrai kovoti, norėdami sukurti laimesnę gyvenimą.

Meilės ugdymas be romantiškos nuotaikos prošvaisčių yra sunkiai įmanomas. Tos prošvaisės — tai įvairūs netikėtumai, įvairios smulkmenos, kurios primena laimingas praeities dienas. Tai yra vienam ar abiem atmintinų dienų prisiminimas ir tinkamas paminėjimas. Tos mažosios šeimyninės meilės šventės turėtų būti lydimos kad ir mažų dovanėlių, gėlių, o net ir laiškų. Čia turiu mintyje tuos laiškus, kurie, ir bendrai gyvenant, gali padvelkti nauju šviežiumu. Kartais rašytas žodis gali prabilti nauja kalba, kai tuo tarpu gyvas žodis, būdamas labai įprastas, jau yra nustojęs savo muzikalumo. Viena žodžiu, visokiais būdais reikia stengtis atgaivinti praeities malonius prisiminimus ir nuotaikas. Pradėjus meilės gėlėms vysti, nustojus joms spalvingumo, reikia stengtis kitokiais būdais ryšį pagrįsti ir palaikyti. Tiesa, visa tai palyginus su šviežiomis meilės gėlėmis, bus tik dirbtinės gė-

lės, bet ir jos, jei gerai padarytos, puošia kambarį, puošia šeimą nors ir praeinančia meile. Meilės ugdymo menas ir glūdi tame, kad meilės žydėjimą kuo ilgiau būtų galima pratęsti, o jos pražydėjimą kuo ilgiau sulaikyti. Kad meilės ugdymu galima labai daug pasiekti, tai ne vienas iš patyrimo yra pasisakęs. "Mes, kurie savo meilę kaip rojų išgyvenome, jaučiame, kad net jos tamsa ir užgesimas mus dangiškai jungia" (E. Lasner - Schuler).

Žinoma, jei tik viena pusė meilės ugdymu rūpinsis, o kita liks abejinga, jei tik viena pusė mėnesiais ar metais ties į kitą pusę rankas iki tų rankų palūžimo, nesulaukdama jokio atgarsio, tada meilės besiilginčioji pusė pavargs, atbuks ir nieko iš gyvenimo pradės nesitikėti. Mirus šviesioms viltims, kurios galėjo gyvenimą nuskaidrinti, nors dar ir nemirs tokio žmogaus fizinė gyvybė, bet apatija, toji dvasios agonija, pavers tokį gyvenimą tik egzistavimu, ir jis pasijus šešėliu, kurs vaikščioja šešėlių tarpe. Vienos pusės kūrenama, o kitos pusės gesinama ugnis pradės vis silpniau blykčioti, pradės dūmuose dusti ir užges, užges su tomis visomis nuostabiomis galimybėmis, kurios slepiasi mylinčioje širdyje. Tegul nesirūpinančią meilės ugdymu pusę sukrečia ta įspėjančioji tiesa, kad *šeima be meilės veda į meilę šalia šeimos*; kad šeimos šaltis varo šalančiąją pusę iš šeimos, kad kur nors trupučiuką šilimos galėtų surasti.

Visu rimtumu reikėtų susirūpinti meilės ugdymu, nes, anot Berdiajevo, "tik viena meilė suteikia moterystei prasmę ir ją pateisina", toji meilė, kuri, anot R. Rolland, yra "didžiausia Dievo malonės dovana".

Alfonsas Grauslys

DRAUGIŠKAS ŽVILGSNIS

Paprastai mes visiems linkime gero. Kartais pavydas ar keršto noras nudažo mūsų linkėjimus piktu savanaudiškumu ir blogo geidimu artimui. Bet, sakytume, tai yra išimtys. Nors jos pasitaiko palyginti dažnai, tačiau nesudaro bendrinio mūsų nusistatymo kitų žmonių atžvilgiu. Išimtys lieka išimtimis, nes jos paliečia vieną ar kelis asmenis ir — tik labai retomis progomis — nusikreipia prieš visą bendruomenę.

Paprastai mes žmonėms linkime gero. Šitas gero linkėjimas žmonėse glūdi daug giliau negu mums iš paviršiaus gali atrodyti. Kaip dažnai skubama — visa metus į šalį — padėti nelaimėje atsidūrusiam praeiviui ar pakeleiviui! Kiek tokiais atvejais parodoma širdies ir paslaugumo! Pasitaiko liūdnų atsitikimų, kur tariamasis kaltininkas bando pabėgti, sakykime, iš automobilio nelaimės vietos. Bet šituose atvejuose žmogus dažniausiai pasiduoda panikai. Tai nėra apgalvotas sprendimas, bet baimės padiktuota reakcija. Kartais mums patiems pasitaiko sunkiai susirgti svetimoje aplinkoje, toli nuo savų namų. Mus nustebina ir sujaukina svetimų mums žmonių visai nelaukta pagalba ir rūpestis. Gero linkėjimas žmonėse yra įleidęs gilias šaknis.

Šios šaknys augina draugiškumo medį. Mes ne tik gero kitiems linkime, bet bandome būti jiems draugiš-

REDAKCIJOS PASTABA. Būtume labai dėkingi, jeigu patys skaitytojai, kurie yra sukūrę laimingas ar nelaimingas šeimas, pasisakytų, ką jie galvoja apie meilės ugdymą ir apie pasiaukojimo svarbą meilės ugdyme.

ki. Ir čia mes kalbame apie bendrus reiškinius, nesigilindami į išimtis, nesvarbu kaip dažnos jos būtų. Šis draugiškumas, mums atrodo, yra įprastinė žmonių nuotaika, nors gali pasitaikyti ir pasitaiko momentų, kada ta nuotaika esmingai pasikeičia, tapdama pykčio, nekantrumo, perdėto jautrumo ar išdidumo išraiška.

Kadangi mes paprastai žmonėms gero linkime, tai mūsų nusistatymas jų atžvilgiu yra draugiškas. Bet yra vienas veiksnys, kuris nužudo ir gero linkėjimą ir draugiškumą, būtent, *nuomonių skirtumas*. Rodos, kas gi čia nepaprasto — turėti savo nuomonę. Kiekvienas turi savo nuomonę, gal iš kito pasiskolintą ar kito padovanotą, primestą, įsiūlytą. Kiekvienas turi teisę turėti savo nuomonę.

Kalbose, knygoje, laikraščiuose dažnai girdime ir skaitome raginimus į toleranciją. Mus moko gerbti kito žmogaus nuomonę, nes tai yra jo privati nuosavybė. Bet žiūrėk, kažkas pareiškė nuomonę, priešingą mūsų nuomonei, ir tučtuojau dalykai bei situacijos esmingai pasikeičia. Užtenka pasiskaityti laikraštines polemikas, ypač kai išsisemia argumentai, ir matai, ir girdi žodžius, sakinius, kurie yra liūdni apgailėtinų nusistatymų liudininkai. Daromos konkrečios ir specifinės išvados, nepatiekus nė vieno argumento, o tik bendrinių tvirtinimų eilę. Kas gi įvyko?

Kas įvyko? Susidūrė dvi priešingos nuomonės. Susirėmė du žmonės, ir prasidėjo nesutarimas. Kadangi mūsųose tai labai dažnas reiškinys, kokios galėtų būti priežastys?

Svarbiausioji priežastis mums atrodo būsianti: nuomonės sumaišymas su žmogumi. Kada susiduria dvi priešingos nuomonės, mes nusikreipiame ne prieš nuomonę, bet prieš

Kai mes klaupiamės prie klausyklos, atrodo, kad taip esame silpni, taip maža galime padaryti, kad tokia menka mūsų atgaila, tokios menkos pastangos. Bet reikia atsiminti Kristaus žodžius, pasakytus visiems, kai Magdalena klūpėjo prie Jo kojų: "Ji padarė tai, ką galėjo."

žmogų. Šis nusikreipimas, kalbant apie asmens psichologiją, dažnai išreiškia paslėptą pyktį turinčiam priešingą nuomonę. Tai yra psichologinė apraiška. Kartais kunigas išpažintyje rodosi pyktelejęs ir neįprastai griežtas, lyg penitentas būtų ne Dievą, bet jį patį įžeidęs. Kartais teisėjas, teisdamas nusikaltėlį, sudaro pagrįstą įspūdį, lyg nusikaltėlis būtų ne įstatymui, bet pačiam teisėjui nusikaltęs. Ir mes patys ne retai pykstame ant kitų, dėl jų įsitikinimų ir elgesio, lyg jie būtų nusidėję ne Dievui, bet mums.

Nuomonės sumaišymas su žmogumi perkelia diskusiją į grynai asmeninę plotmę. Dabar jau nebe nuomonės tyrinėjamos, bet nuomonių saviņinkai. Dabar jau nebeklausiama, ko tavo nuomonė verta, bet ko tu pats vertas. Klasinį pavyzdį mes randame šv. Jono evangelijoje. Fariziejai apklausinėja Kristaus pagydytą akląjį. Aklasis atsako į jų priekaištus labai vykusiai. Kai fariziejų argumentai išsibaigia, ir jie nežino ką sakyti, nusikreipiama prieš asmenį šiais žodžiais: "Tu esi visas nuodėmėse gimęs ir drįsti mus mokyti!" Ir išmetė jį laukan. (Jon. 9, 34).

Kad mes nusikreipiame į žmogų, o ne į jo nuomonę, parodo ir tas eilinis faktas, kad diskusijos paprastai vyksta aukštoje įtampoje, kur balsai pasiekia neįprasto stiprumo, kur var-

tojama nekritiškai žodžiai ir išsireikimai. Jei vokalinė diskusija tampa laikraštine polemika, mes pastebime greitą tono pakitimą, staigų persiorientavimą iš nuomonės į asmenį.

O visa tai vainikuojama milžiniško masto išvada, kad priešingos nuomonės savininkas yra niekam vertas žmogus, ir vien tik dėl to, kad jis turi priešingą nuomonę.

Nuomonių priešingumai yra neišvengiami. Bet įdomus dalykas, kada susiduria dvi priešingos nuomonės, ir oras pilnas pykčio kibirkščių, labai dažnai tenka pasakyti, kad arba abu asmenys arba bent vienas daug žinių apie diskutuojamąjį dalyką neturi. Vienos šalies patarlė įspėja: "Kuo daugiau šaukia, tuo mažiau žino." Mums atrodo teisinga pridėti, kad kuo daugiau tvirtinama, tuo mažiau įrodoma. Ir ne retai tvirtinama, nieko neįrodžius.

Niekas nenori pasirodyti nežinąčiu, bet retas žmogus sugeba žinių trūkumą paslėpti po tylos apsiaustu. Nuostabu, kaip mes dažnai užsispiriame savoje nuomonėje, ne tik abejodami, bet kartais matydami, kad mūsų nuomonė yra klaidinga ir priešinga faktams bei įrodymams. Vis dėlto mes tvirtiname nepagrįstus, kartais fantastinius pareiškimus ir užsikemšame ausis net matematinei tiesai. Ir šitokiame nusistatyme, kuris yra ne tik nerimtas, bet dažnai mūsų visiškai nevertas, vyrauja pagarbos trūkumas priešingos nuomonės savininkui. Girdi, kaipgi jis galėtų žinoti daugiau už mane? Ir šitokiame nusistatyme mūsų dėmesys krypta ne į nuomonę, bet į žmogų. Dėl nuomonės mes visą žmogų pasmerkiame.

Gyvenime yra daug sričių, kur nuomonių skirtumas yra kasdienybė, kur iš daugelio nuomonių iškyla ne-

klaidingos išvados ir išmintingos pastabos. Bet toks kūrybinis nuomonių bendradarbiavimas tik ten įmanomas, kur dėmesys pakreipiamas į nuomonę, bet ne į žmogų, kur faktas pastatomas prieš faktą ir tvirtinimas remiamas įrodymu.

Įtakingiausioji priešprieša nedraugiškumui, kylančiam iš nuomonių skirtumo, būtų *draugiškumo pabrėžimas*. Jei mūsų bendrinis nusistatymas žmogui yra esmingai draugiškas, kodėl jis turėtų pasikeisti dėl nuomonių skirtumo? Kas akliau stebi gyvenimą, turi pripažinti, kad žmonių keliai dažnai išsiskiria ne tiek dėl nuomonių skirtumo, kiek dėl formų, kurios išreiškia ir apipavidalina mūsų nuomones. Yra žmonių, kurie nesiskaito su žodžiais. Yra žmonių, kurie per greit užkaista ir užsimiršta. Yra žmonių, kurie sąmoningai nekreipia dėmesio į išraiškos formą. Tai yra liūdni ribotumai, kartais geros valios trūkumas. Bet ribotumai ir savanaudiškumas gali sumažėti, sušvelnėti, jei daugiau dėmesio kreipiamas į išraiškos formą ypač tada, kada nuomonių skirtumai yra dideli ir pagrįsti.

Jei mūsų nusistatymas žmonėms yra esmingai draugiškas, tai kodėl nepastudijuoti savęs, išraiškos formų, žodyno? Štai priemonės, kuriomis nuomonė išreiškiama. Juk labai gaila, kai draugiškas nusistatymas žūva dėl formos, kartais dėl vieno nevykusio žodžio. Graži forma nuomonės pareiškime yra draugiškumo garantija ir pagarbos ženklas kitos nuomonės savininkui. Nuomonės skyrėsi vakar, skirsis rytoj. Ateitis nestokos progų nuomonėms pareikšti. Reikėtų dažniau atsiminti, kad mes draugaujame ne su nuomone, bet su žmogumi.

Bruno Markaitis, S. J.



DVEJOPA PASEKMĖ IR PRIEŠŲ MEILĖ

Gerbiamieji,

Žinau, kad Jūs "Laiškuose Lietuviams" nagrinėjate visas gyvenimo problemas, tad norėčiau ir aš patiekti porą klausimų.

1. Norėčiau sužinoti, kaip teologijos mokslas žiūri į savižudybę ir kaip aiškina jos pasekmes. Žinome, kad savižudybės atvejai yra labai skirtingi. Vieni žudosi, padarę didelius nusikaltimus, kiti žudosi, savo noru sėdami į torpedą, kad susprogdintų prieš laivą, žinoma, ir patys žūdami. Arba štai nusižudo senas šeimos tėvas, sergąs nepagydoma liga ir nenorėdamas būti šeimai našta. Jis tai daro tik iš artimo meilės. Ar jį Dievas už tokį darbą smerks? Juk atrodo, kad tai labai kilnus pasielgimas.

2. Kitas klausimas — tai dabartiniai JAV santykiai su Rusija. Mes, kurie esame Rusijos pavergti, jaučiame prieš ją neapykantą ir matome, kad išsigelbėti galėtume tik tada, jei būtų jai duotas mirtinas smūgis. Bet juk Kristus liepė mylėti priešus ir jiems geru už blogą atsilyginti. Bet ar šis Kristaus pamokymas gali būti visuomet praktikoje įvykdomas? Jeigu mane apiplėšusiam gangsteriui iš meilės atiduosiu ir tuos pinigus, kurių jis dar neatėmė iš manęs, tai ar tokiu savo veiksmu aš jam gera padarysiu? Ar tokiu būdu jo nepaskatinsiu dar daugiau vogti? Atrodo, kad ir Amerika su Rusija dabar panašiai elgiasi, bet iš to nieko gero

nematome. Tad ar galima visuomet valstybių ir atskirų žmonių santykiuose įvykdyti tą Kristaus mokslą, kuriuo Jis liepia mylėti priešus ir jiems gera daryti? P. P.

Gerbiamasis,

Abu Jūsų klausimai tikrai gyvenimiški ir aktualūs. Atsakysim į kiekvieną paeiliui.

Pirmasis — apie savižudybę — pailiustruotas dviem pavyzdžiais. Lakūną, sėdantį į torpedą ir susprogdinantį prieš laivą, reikia girti; jo veiksmas yra geras ir leistinas. Tačiau sergantį tėvą, nusižudantį, kad nebūtų šeimai našta, reikia peikti; jo veiksmas neleistinas ir blogas. Kodėl toks skirtumas tarp tų iš pirmo žvilgsnio visai panašių pavyzdžių? Tai paaiškina "dvejopos pasekmės" dėsnis — gal vienas iš svarbiausių doroviniame gyvenime (plg. "L. L." 1952 m. liepos-rugp. mėn. 169-171 p.).

Žemėje gėris dažnai taip susipynęs su blogiu, kad vienas negalimas be kito. Jonelis, tyčia išdaužęs langą, nori išvengti diržo — tai gera; tačiau tai gali vien pameluodamas — tai bloga. Vytauto Didžiojo tarnaitė išvadavo kunigaikštį iš kalėjimo, duodama jam savo drabužius persirengti ir pati palikdama kalėjime — tai gera; tačiau tai darydama pati prarado galvą — tai bloga. Lakūnas nori tiksliai pataikyti torpeda į prieš laivą — tai gera; tačiau tai darydamas pats žūna — tai bloga. Tėvas nenori būti šeimai našta, nes serga nepagydoma ir atstumiančia liga — tai gera; tačiau tai daro save nužudydamas — tai bloga. Kitais žodžiais, dažnai iš savo veiksmo pramatome dvejomis pasekmėmis: vieną gerą, kitą blogą, ir viena negalima be kitos. Ar toks veiksmas leistinas?

Taip, atsako teologai, leistinas, jei išpildoma viena sąlyga — jei geroji

pasekmė eina ne iš blogosios, bet abi kyla betarpiškai iš paties veiksmo, nepriklausomai viena nuo kitos. Tai galima šitaip pailiustruoti:

Taip neleistina: veiksmas —» blogoji pasekmė —» geroji pasekmė.

Turi būti veiksmas	blogoji pasekmė
	geroji pasekmė

Kodėl? Kadangi geras tikslas nepateisina blogų priemonių. Jei geroji pasekmė kiltų iš blogosios, siektume gero tikslo blogomis priemonėmis. Tačiau jei pasekmės viena nuo kitos nepriklauso, blogoji nenaudojama, kaip priemonė, o tik prileidžiama, toleruojama. Tas dėsnius yra niekas kita, kaip sveiko proto padiktuota išvada.

Dabar pažiūrėkim, ar toji sąlyga išpildoma duotuose pavyzdžiuose. Lakūnas plaukia torpedoje į priešų laivą. Geroji tokio veiksmo pasekmė yra priešui padaromas nuostolis, blogoji — jo paties mirtis. Ar geroji pasekmė kyla iš blogosios? Aišku, kad ne! Jei lakūnas koku nors būdu sprogime ir išliktų gyvas, laivas visvien būtų susprogdintas. Dėl to lakūno veiksmas yra leistinas.

Ligotas šeimos tėvas perpiauna sau kaklą. Geroji tokio veiksmo pasekmė yra palengvinimas šeimai, blogoji — jo paties mirtis. Ar geroji pasekmė kyla iš blogosios? Žinoma! Jei tėvas nemirtų, palengvinimo šeimai nebūtų. Dėl to toks veiksmas yra neleistinas. Aišku, jei jis (iš nežinojimo) mano, jog toks veiksmas geras, Dievas jo nepasmerks.

Paanalizuokim porą kitų aukščiau suminėtų pavyzdžių. Vytauto tarnaitė pasilieka kalėjime. Josios veiksmo geroji pasekmė yra kunigaikščio išgelbėjimas, blogoji — jos pačios mirtis. Ar geroji pasekmė kyla iš blogosios? Nieko panašaus! Jei tarnaitės lenkai ir nebūtų nužudę, Vytautas

visvien būtų buvęs laisvas. Dėl to tarnaitės veiksmas yra leistinas. Tačiau visai kas kita su Joneliu, išdažiusiu langą. Jis suverčia bėdą ant kito. Jo veiksmo geroji pasekmė yra diržo išvengimas, blogoji — melas. Ar geroji pasekmė kyla iš blogosios? Taip. Jei nemeluotų, diržo neišvengtų. Dėl to toks veiksmas neleistinas.

Tiek dėl pirmojo klausimo. Antrasis klausimas yra apie priešų meilę. Ar Evangelijos žodžiai "darykit gera tiems, kurie jūsų neapkenčia" gali būti įgyvendinti valstybių bei pavienių asmenų gyvenime? Abejotumą sukelia Amerikos santykiai su Rusija.

Kristaus įsakymas daryti priešui gera yra vykdytinas ir įvykdomas. Tik nemanykim, kad Amerika padarė komunizmui gera savo politika. Jei ligoniui reikalinga operacija, jam daroma bloga, o ne gera, jei ji atidedama, delsiama. Tikrasis gėris komunistinei Rusijai yra komunizmo sunaikinimas. Be to, Kristus, liepdamas daryti gera priešui, suponavo savaime suprantamą taisyklę — negalima daryti gera, jei žinome, kad iš to kils bloga. Jei duodamas mane apiplėšusiam gangsteriui pinigų, jį tik dar labiau padrąsinu plėšikauti, mano išmalda būtų ne vien kvaila, bet neleistina. Ji darytų bloga tiek jam pačiam, tiek jo ateity apiplėšiamiesiems žmonėms.

Meilė ir gero darymas yra vienas ir tas pats dalykas, nes meilė nėra jausmas, o veiksmas. Jei priešui darome gera, jį mylime. Tas tikrai myli komunistą, kas nori jam operacijos — išpiauti pasėtus jame pražūtingo mokslo nuodus. Tikrai myli gangsterį ir daro jam gera, kas nori jam kalėjimo, nes šaltoji apsaugos jį nuo tolimesnių prasikaltimų ir duos progos atsisteisti už padarytas kaltes.

A. Tamošaitis, S. J.



SAHAROS DYKUMŲ ATSISKYRĖLIS

(Tęsinys)

Šalia apaštalavimo prancūzų legionierių tarpe, Karoliui de Foucauld labiausiai rūpi vietinių arabų sielos. Mahometonai, nežiūrint jo heroiskų pastangų ir meilės, mažai teatsiveria Evangelijos šviesai. Karolis užmezga su jais vis naujų pažinčių. Galvoja net kreiptis į visą Europą, prašydamas kryžiaus žygio — maldos už mahometonų atsivertimą.

Artimo meilės apaštalas

Visi juo pasitiki, nes visus myli. Jo Brolijos (taip vadino savo būstinę) durys atviros visiems. Visus stengiasi suprasti ir visiems padėti. Mokslininkai, Afrikos tyrinėtojai, valdžios siunčiami ištirti, ar būtų galima praveisti per Sahara geležinkelio ir telegrafo liniją, pasakoja apie Tėvo Karolio nuoširdumą: dalinasi su jais dykumų patirtimi, įspėja saugotis netikėtų pavojų kelionėje, kiekvienam įmanomu būdu stengiasi padėti atlikti jiems duotą uždavinį.

Tą švelnų kito žmogaus supratimą jis parodo ir ten, kur nekartą žmogaus širdis yra ypatingai jautri — tikėjimo ir doros dalykuose, sąžinės konfliktuose. Vienam karininkui, įsimylėjusiam išsiskyrusią moterį ir ne-

galinčiam tos meilės nugalėti, štai kaip rašo: "Jūs turite savo rankose tos sielos gyvybę ir mirtį. Mylėkite ją. Mylėkite taip, kaip Kristus ją myli. Mylėkite ją, kad nuvestute į dangų ir būtute tenai drauge. Užuoat ejęs su ja netinkamu keliu, būkite jai gerasis angelas. Už tai ji bus Jums dėkinga čia ir amžinybėje. Ar nebus Jūsų laimė didesnė, jei jausite, kaip ji bus Jums dėkinga, matydama Jūsų savęs išsižadėjimą ir didžią meilę; suprasdama, jog aukojate net savo paties laiką, norėdamas jai gero!" Ar begalima švelniau ir atsargiau, nepažeidžiant žmogaus jausmų, apeliuoti į širdies kilnumą?

Tėvas de Foucauld gerai suprato Afrikos dykumų kareivio gyvenimą. Baisūs karščiai, nejauki mirtim dvelkianti tyla, jokio gamtos vaizdo atgaivinti akiai ir širdžiai, nemiga, smėlio audros, nepatenkintos aistros, nekartą ir kriminališka šitų legionierių praeitis ir išsiskyrimas iš normalaus gyvenimo eigos išmušdavo nevieno nervus iš pusiausvyros. Ta dykumų neurastenija dažnai prasiveržia proto netekimu, girtuokliavimu, kriminalais ir net savižudybėmis. Tėvas Karolis stengiasi gražinti kareivių prarastą tikėjimą ir jį gilinti, nes tik gilus tikėjimas gali išlaikyti dvasinę žmogaus pusiausvyrą tokiose sunkiose sąlygose.

Jo širdis negalėjo likti nejautri dar vienam liūdnam Afrikos gyvenimo reiškiniui — prancūzų karo valdžios toleruojamai vergijai. Šeimininkai versdavo vergus dirbti, neduodami nei maisto nei drabužių. Tais dviem dalykais turėjo pasirūpinti patys. Vergai kentėjo nepaprastą medžiaginį ir dvasinį skurdą. Be religijos, pilni neapykantos ir nevilties, buvo panašūs į skerdyklon varomus gyvulius. Tėvas de Foucauld nežinojo,



Karolis de Foucauld

ką daryti jų padėčiai palengvinti. Galvojo šauktis į Prancūzijos parlamentą, kad panaikintų vergiją — tą žmonijos gėdą. Bet negi antireliginė to meto Prancūzijos valdžia parems jo, kunigo, žygį?! Galvojo išpirkti vergus, bent jų vaikų. Tačiau kaip sutelkti tam reikalingas lėšas? Beliko pačiam savo jėgomis daryti, kas galima: guosti, globoti, gydyti.

Tuaregų atsiskyrėlis

To meto centrinė Afrika buvo nežinomas kraštas. Arabai jį vadino baimės šalimi. Ir štai komendantas Lapperrine suruošia ekspediciją į tą baimės šalį. Pakviečia į ją ir Tėvą de Foucauld. Atsiskyrėlis sutinka, 1904 m., lydimi kariuomenės būrelio, jie keliauja beveik ištisus metus, išklaidžiodami apie 5000 kilometrų po centrinę Afriką. Kiekvienoje vietoje, kur ekspedicija sustoja, Tėvas Karolis

lanko vargingiausius gyventojus ir ligonius, šelpdamas, gydydamas. Visur tuoju pasklinda žmonėse gandas apie Tėvo gerumą. Jis taip pat studijuoja gyventojų papročius, žymi vietas, kur turėtų ateityje įsikurti jo būsimos kongregacijos namai. Visur skleidžia mintį, kad visi žmonės yra broliai Dievuje. Ir jis pats esąs jų brolis, meldžiąs už juos. Ekspedicijai pasibaigus, trumpam laikui grįžta į Beni-Abbès oazę. Po kelių mėnesių išvyksta pas tuaregų gentį, kurią buvo kelionėje nusižiūrėjęs savo apaštalavimui. Ten išgyvens iki pat savo mirties.

Tėvas de Foucauld visados ieškojo vienvietės. Joje matė kelią į Dievą. Tačiau tikrą vienvietę, visame savo baisume, tepajuto Tamanrasetėje, tuaregų krašte. Buvo vienas vienišas niūriam, kalnuotam, be augmenijos krašte. Beni-Abbès vietovėje jį bent supo daugiau ar mažiau artimi žmonės. Čia gi nebuvo nieko bendro tarp jo ir jį supančios genties. Tuaregų dorovinis lygis buvo pasibaisėtina žemas: begalinis tinginiavimas, nevaldomas kūniškumas, tamsiausi prietarai. Praeidavo keturi ar penki mėnesiai, kol gaudavo atsakymą į Europon pasiųstus laiškus. Dėl ilgo pasninkavimo ir trumpo miego Tėvo Karolio sveikata vis labiau silpsta. Pasireiškia senatvės ženklai. Nors dar neturi 50 metų, jau visai nuplikęs, dantys iškritę, silpnai mato. Tačiau atsiskyrėlis Karolis ir toliau laikosi savo nusistatyto griežto gyvenimo būdo.

Ir po ilgų metų tuaregų tarpe nė vieno atsivertimo! Tėvas trumpam laikui grįžta į Prancūziją surasti savo darbui talkininkų ir sudominti europiečių Afrikos dvasiniam skurdui. Bando rasti šeimų, kurios sutiktų persikelti į Afriką ir ten apsigyventi. To-

kiu būdu vietiniai gyventojai pamatytų, kaip atrodo pavyzdingas krikščioniškas gyvenimas ir išnyktų jų tarps prieš krikščionybę pasklidę prietariai. Nepavyksta. Tačiau, nežiūrint mahometonų religinio fanatizmo, Tėvas Karolis tampa jų geru draugu. Jam kur nors ilgesniam laikui iškeliavus, čiabuviai niekad nepalieka jo būstinės be priežiūros. Jis ir tuaregų krašte tampa visų gerbiamas ir mylimas. Tai daug reiškė. Po jo mirties ten atvykusiems misijonieriams buvo jau pramintas kelias į žmonių širdis.

Jo atlikti moksliniai darbai irgi buvo dirvos paruošimas vėlesniam apaštalavimui. Parašė tuaregų kalbos žodyną, gerokai įpusėję gramatiką, išleido jų patarlių, poezijos ir pasakų rinkinius, evangelijų vertimą ir kitų vertingų veikalų. Visa sudėjęs, susidaro 4000 spausdintų puslapių. Iki tol niekas dar nebuvo atlikęs tokio kruopštaus, išsamaus ir rūpestingai paruošto darbo.

Maldos vyras

Tėvas Karolis stengėsi sekti Kristaus paslėptą gyvenimą Nazarete. O svarbiausias dalykas žmogaus santykiuose su Dievu yra malda. Kokia žmogaus malda, tokia paprastai ir jo dvasia. De Foucauld stengėsi įžvelgti į Dievą ir Jo paslaptis ne tiek proto, kiek meilės akimis. Toks jo bendravimas su Dievu buvo pilnas šilimos ir džiaugsmo. Labiausiai mėgdavo mąstyti apie Dievą šv. Eucharistijoje, paskui — Dievą Kristaus žemiškojo gyvenimo paslapyse ir galiausiai — Dievą mummyse pačiuose.

Šv. Eucharistija vaidino didelį vaidmenį Tėvo Karolio gyvenime ir darbe. Praleidžia kasdien prieš švenčiausiąjį Sakramentą keturias anks-

tybo rytmečio valandas. Jau pats Eucharistijos buvimas pagonių tarpe, anot jo, yra didelis įvykis. Štai kodėl jis eina į tyrus, vis į naujas vietas: pastatyti jose altoriaus sostą ir įkurdinti Kristų. Ir pats šv. Mišių laikymas jam atrodo taip reikšmingas, kad pateisina jo gyvenimą Saharoje. Kai dvasinė vyriausybė, prieš jam tenai išvykstant, paklausė, kokius turįs planus, atsakė: "Vykstu Saharon, ir ten laikysiu Mišias!"

Iš šventųjų labiausiai mėgo Didžiąją šv. Teresę. Kaip ir toji Ispanijos šventoji. Tėvas Karolis padaro įžadą visada daryti tai, kas tobuliau. Niekad nesiskiria su jos raštais ir pataria juos skaityti kitiems. Vienas jo pasiryžimų buvo "pavirsti antruoju Jėzumi...", galvoti, kalbėti, veikti taip, kaip tai būtų daręs Jėzus mano vietoje".

Tėvo de Foucauld dvasios vadas buvo jam įsakęs bent kas antri metai atvykti kuriam laikui į Europą. To įsakymo tikslas, atrodo, buvo proga pailsėti, atleisti griežto ir monotoniško dykumos gyvenimo įtampai ir susitikti su žmonėmis. Dvasios vadui buvo aišku, kad jo noras įsteigti naują kongregaciją liks vien svajonė, jei pats tos idėjos neskleis ir neieškos bendradarbių. Ir pačiai Prancūzijos visuomenei buvo naudinga dažniau pažvelgti į Tėvo de Foucauld heroiską asmenybę, savo pavyzdžiu raginančią aukotis ir apaštalauti. Atsiskyrėlis ištikimai vykdė savo dvasios vado įsakymą.

Paskutiniai gyvenimo metai ir mirtis

Tėvo sveikata vis labiau gęsta. Apkursta viena ausim. Tas pats netrukus žada įvykti ir su antrąja. Tėvas Karolis tai priima pilnas humoro. Girdi, apkurtimas yra labai trokštinąs atsiskyrėliui dalykas: padedąs



Veit Stoss

Apaštalas iš „Marijos mirties“.

dar labiau susitelkti. Dėl šviežio maisto ir vitaminų stokos burną apima aštrus skorbutas. Burnos vidus ir gerklė virsta viena žaizda. Tėvas nieko kito nebegali valgyti, išskyrus sriubą. Karo gydytojui įsikišus, pakeičiamas maistas ir liga truputį atslūgsta. 1913 metais jis parašo testamentą. Jame prašo palaidoti toje vietoje, kur miršias, ir tai paprasčiausiai, be karsto, be paminklo, tik su medžio kryžium ant kapo.

Po metų kyla Pasaulinis karas. Prancūzija į jį įsitraukia jau pačiomis pirmosiomis dienomis. Jos kolonijose prasideda bruzdėjimas. Kariuomenės Afrikoje pasilieka labai maža. Be to, jos įsitvirtinimai tuose begaliniuose plotuose nedaug ir teiššia. Juo ilgiau karas tęsiasi, juo

Afrika darosi neramesnė. Mahometonų organizacija Senussi pradeda kelti galvą. Degdama neapykanta europiečiams ir krikščionybei, nesiškai su jokiais priemonėmis. Jau prieš kelias dešimtis metų ta draugija kurstė stoti į kryžiaus karą prieš baltuosius. Dabar, kilus karui, ją ėmė kurstyti vokiečiai ir turkai — Prancūzijos priešai. Prasidėjo vis dažnesnis prancūzų bazių užpuodinėjimas. Pavojus didėjo, Europos karo frontui reikėjo vis naujų pajėgų, ir jas papildydavo iš Afrikos legionierių.

Tas vis didėjantis atmosferos įtempimas atsispindi ir Tėvo laiškuose. Ruošdamasis užpuolimui, ypač norėdamas apsaugoti ramius ir sėslius vietas gyventojus, jis mielai priima prancūzų kariuomenės siūlomą pagalbą — įrengti netoliese mūrinę tvirtovėlę. Kariuomenė ją netrukus pastato, apsupa dviejų metrų pločio grioviu ir aprūpina ginklais. Ištikus pavojui, Tėvas su vietos gyventojais joje galės išsilaikyti, kol ateis pagalba. 1916 m. birželio mėnesį jis tvirtovėlėje ir apsigyvena.

Buvo gruodžio 1-ji, pirmasis mėnesio penktadienis. Tėvas Karolis, kaip paprastai, praleido kelias valandas Švenčiausiojo akivaizdoje. Tą pačią dieną dar parašė keturis laiškus savo artimiesiems. Kažin kas pasibeldė į tvirtovėlės vartus. Beldė Tėvui pažįstamas čiabuvis. Paklaustas, ko norįs, atsakė atnešęs atsiskyrėliui laiškus, jam duotus artimiausiame prancūzų forte. Nieko blogo nenujausdamas ir neįtardamas, kad jam pažįstamas būtų pasidavėlis, Tėvas atidarė vartus. Lauke laukęs būrys Senussi organizacijos fanatikų sušoko į vidų, išvilko atsiskyrėlį už tvirtovėlės sienų, paklupdė ir paliko, surišę rankas ir kojas. Patys tuo tarpu

šoko pasiplėsti. Staiga iš prancūzų forto pusės pasirodė du raiteliai. Manydamas, kad ateina prancūzų pagalba, prie Tėvo paliktas sargybinis pridėjo jam prie dešinės ausies ginklą ir paspaudė gaiduką. De Foucauld mirė nė neaištelėjęs. Užpuolikams pasišalinus, vietiniai gyventojai palaidojo savo geradarijo kūną. Po trijų savaičių, sužinoję apie įvykį, artimiausio prancūzų forto kareiviai pastatė ant kapo kryžių. Jo mirties dieną parašytuose laiškuose skaitome: "Niekada negalime svyruoti imtis pareigų, kur pilna pavojų... Mes, krikščionys, turime duoti pasiaukojimo ir atsižadėjimo pavyzdį... Kai kenčiame ir mylime, padarome daugiau negu bet kas kitas žemėje..."

Pomirtinė garbė

Pasaulio karo įvykiai nustelbė Karolio de Foucauld mirties ir jo asmens atminimą. Išskyrus keliolika nekrologų Prancūzijos periodinėje spaudoje, niekuo kitu nebuvo tuo metu paminėtas. Tačiau netrukus reikalai pakito. 1921 m. žymusis katalikų rašytojas Renė de Bazin, Prancūzų Akademijos narys, išleidžia jo biografiją. Knyga sulaukia milžiniško pasisekimo. Iki 1937 m. išeina net 182 to veikalo laidos! Knyga išverčiama į daugelį kitų kalbų, jų tarpe net į japonų. Įvairiuose kraštuose pasirodo daug kitų biografijų.

Beni-Abbés oazė ir Tamanrasetė—vietos, kur Karolis de Foucauld gyveno — dabar paskelbtos tautiniais Prancūzijos paminklais. Jo vartotos knygos ir reikmenys surinkti į vieną vietą. Eilė atminimo lentų prikalta vietovėse, kurias aplankė. Nemaža miestų gatvių šiaurės Afrikoje pavadinta jo vardu. Keletojų miestų, pavyzdžiui Kazablankoje, jam pastatyti paminklai. 1946 m. Paryžiuje buvo

atidaryta paroda, vaizduojanti jo asmenį ir darbus. Ji apkeliavo didžiulius Prancūzijos ir Šveicarijos miestus. Šimtai skautų draugovių vadina si jo vardu. Prancūzijos universitetuose yra susikūrusi organizacija "Ad lucem" propaguoti Tėvo de Foucauld obalsiams — visuotiniam broliškumui ir pareigai gelbėti kitus.

1933 m. netoli Benni-Abbés įsikūrė pirmoji "Mažųjų Jėzaus Brolių" kongregacija, apie kurią jis tiek svajojo. Nors ji ir nėra taip griežta, kaip Tėvas Karolis planavo, visur laikosi jo dvasios ir spinduliuoja į aplinką krikščioniško gyvenimo pavyzdžiu. Taip pat netrukus susikūrė net dvi moterų vienuolijos, kurios, nusikėlusios į Afriką, apaštaliauja Tėvo de Foucauld dvasioje. Jų uždavinys — sukurti kongregaciją iš vietinių žmonių, kurie sėkmingai darbuotųsi savųjų tarpe.

1929 m. Tėvo de Foucauld kūnas iš tuaregų Tamanrasetės buvo perkeltas į El-Goleą, kur Baltieji Tėvai turi savo vienuolyną. Tuo tarpu vyksta paruošiamieji darbai jo kanonizacijos bylai.

Netoli Beni-Abbés, Tėvo De Foucauld buvusioje, tik dabar praplatintoje ir pagražintoje koplyčioje vyksta amžinoji adoracija. Jo dvasioje susikūrusiųjų kongregacijų broliai ir seserys tenai meldžia Viešpatį atsiųsti Afrikai Evangelijos šviesą.

Ignas Naujokas

Gal dažnai žmogus už savo nuodėmes gailisi ne dėl to, kad jos būtų labai didelės, bet dėl to, kad jos tokios mažos. Jam gėda, kad užsiima tokiomis žemomis nesąmonėmis, o užmiršta gražius ir kilnius idealus, užmiršta, kad ne žemės purvui, bet mėlynoms padangėms jis yra skirtas.

DIDŽIOSIOS SAVAITĖS LITURGINĖ REFORMA

Liturgija bando jungti tikinčiuosius ir viešąjį Dievo garbinimą istorinių įvykių prasmingumu. Kitais žodžiais, grįžti — kiek tai įmanoma — prie ankstyvosios Bažnyčios praktikų. Amžiams bėgant, dalykai vystosi, plečiasi, įgauna naujų formų; formos praturtėja naujomis detalėmis. Tai yra faktas, kurio negalima užginčyti, kuriuo reikia pasidžiaugti. Mat, jis liudija pažangą. Pažanga yra sveikintinas reiškinys visose gyvenimo srityse, ypač religijoje, nes tik religija jungia tuos du pasaulius, kurie yra žmogaus prigimties pagrindai: medžiaga ir dvasia.

Dalykai auga ir plečiasi. Deja, kartais aplinkybių įtakoje augančiuose dalykuose pasirodo reiškinių, iškreipiančių dalyko prasmę arba įvykio tikslumą. Labai tinkamas pavyzdys yra Didžiosios Savaitės liturgijos istorija. Nuo pat krikščionybės pradžios Bažnyčia šventė Atpirkimą — Kristaus kančią, mirtį ir prisikėlimą — ypatingu dėmesiu ir susitelkimu. Šv. Augustinas liudija (Ep. 55, 14), kad "nukryžiuoto, palaidoto ii prisikėlusio" Kristaus kančia buvo minima specialiu tridieniu. Netrukus buvo pridėtas iškilmingas Eucharistijos įsteigimo minėjimas. Galiausiai, pradėta švęsti triumfalinis Kristaus žygis į Jeruzalę — Verbų sekmadienis. Tokiu būdu susidarė ištisa savaitė, kuri dėl nuostabaus įvykių šventumo buvo vadinama Šventojo Savaitė arba Didžioji Savaitė.

Ankstyvoje Bažnyčioje Didžiosios Savaitės apeigos buvo apvaikščiojamos istorinėmis įvykių dienomis ir valandomis. Todėl Eucharistijos įsteigimas buvo minimas Paskutinės Vakariinės Mišiomis ketvirtadienio va-

karą. Penktadienio vidurdienį buvo minima Viešpaties Kristaus nukryžiuavimas ir mirtis, šeštadienį prasidėdavo iškilminga vigilija, kuri baigdavosi prisikėlimo džiaugsmu Velykų rytą.

Viduramžiais dėl įvairių priežasčių Didžiosios Savaitės apeigos buvo keliamos į ankstesnes valandas. Apie Viduramžių pabaigą jos visos buvo nukeltos į ankstų rytą. Nuo to laiko prasidėjo maišatis ir erzinantis nesutarimas tarp evangelijos aprašytų įvykių ir liturginių apeigų. Paskutinė Vakariinė pradėta minėti ketvirtadienio rytą. Velykų vigilijos iškilmingoji liturgija nustojo savo prasmės, kai ji iš šeštadienio vakaro buvo perkelta į šeštadienio rytą. Italijoje ir Ispanijoje iki paskutinių laikų žmonės jau linki Linksmų Velykų po Didžiojo šeštadienio rytinių apeigų.

Naujuose Amžiuose Bažnyčiai teko taikytis prie laiko ir aplinkybių. Nuo senų laikų paskutinės Didžiosios Savaitės dienos buvo šventės ir nedirbo dienos. 17 amžiuje — keičiantis socialinei tvarkai — popiežius Urbanas VIII pareiškė, kad tos trys dienos tampa darbo dienomis. Tokiu būdu, panaikinus dalyvavimo pareigą ir palikus apeigas ankstyvose rytmečio valandose, Didžiosios Savaitės liturgija buvo apvaikščiojama kunigo ir keletos patarnautojų apytūstėse bažnyčiose.

Toks apverktinas dalykų stovis kartote kartojo, kad Didžiosios Savaitės apeigos yra ne tik nuostabiai didingos, bet jos trykšta ypatinga jėga atnaujinti ir palaikyti krikščioniškąjį gyvenimą. Šių apeigų negali atstoti jokios kitos pamaldos, kurias

užtinkame mūsų bažnyčiose šventojo tridienio metu.

Liturgijos žinovai, parapijų kunigai, o ypač vyskupai, jau kuris laikas prašė Apaštališkojo Sosto, kad Didžiosios Savaitės apeigos būtų nukeltos į vakarą, nes šis laikas yra patogus ir priimtinas tikinčiųjų daugumai. Po kelių bandymų — kaip Velykų vigilijos atnaujinimas 1951 metais ir vakarinių Mišių įvedimas visame katalikiškame pasaulyje

1953 metais — po bandymų, davusių labai gerų rezultatų — popiežius Pijus XII patvirtino, ką buvo nutarę Šventosios Apeigų Kongregacijos Kardinolai. Naujoji reforma įsigalioja šių metų Verbų sekmadienį, ir jos turi laikytis visi Lotynų apeigų kunigai ir tikintieji.

Kas nutarta?

Verbų sekmadienio procesija bus įprastu laiku. Tikintieji raginami kuo skaitlingiausiai joje dalyvauti, viešai pareiškiant Kristui Karaliui savo dėkingumą ir meilę. Į verbų laiminimą tikintieji gali atsinešti savo pačių pasirūpintų bet kokio medžio šakų arba priimti tai, kas bažnyčioje dalinama.

Išpažintys turėtų būti klausomos visą Didžiąją Savaitę. Tikintieji prašomi neatidėti išpažinties Didžiajam šeštadieniui arba Velykų rytui, bet atlikti ją anksčiau, kad jie galėtų šventai dalyvauti visose Didžiosios Savaitės apeigose.

Paskutinės Vakariinės Mišios *Didįjį Ketvirtadienį* bus aukojamos tarp 5 ir 8 vakaro valandos. Šv. Komunija bus dalinama per Mišias ir tuoj po Mišių. Tikintiesiems turėtų būti priminta Viešpaties Kristaus meilė žmonijai, kurios vedamas, Jis įsteigė ir mums paliko Eucharistijos Auką ir Sakramentą, amžinąją savo kančios

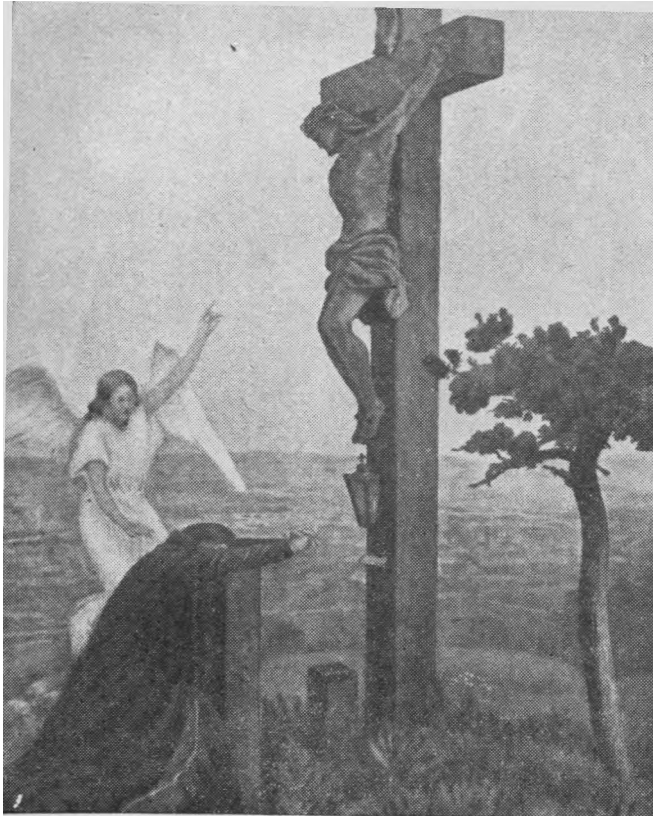


Veit Stoss

Rankų išraiška iš „Marijos mirties“.

ir mirties atmintį. Tikintieji turėtų priimti Šv. Komuniją ir noriai dalyvauti Švč. Sakramento adoracijoje po Paskutinės Vakariinės Mišių. Adoracija turėtų tęstis bent iki vidurnakčio.

Didįjį Penktadienį iškilmingos apeigos prasideda 3 valandą po pietų. Dėl svarbių priežasčių jos galėtų būti ir vėliau, bet ne po 6 valandos. Apeigų metu bus iškilmingai giedama Kristaus kančia, viešai ir bendrai meldžiamasi už Bažnyčios ir visos žmonijos reikalus, iškilmingai bus pagarbintas Šventasis Kryžius, mūsų atpirkimo ženklas ir atmintis. Pagal naują potvarkį, kaip jau buvo daroma per šimtmečius, *Didįjį Penktadienį* tikintieji galės priimti *Viešpaties Kūną*, kuris šią šventą ir atmintiną dieną buvo paaukotas ant kry-



Kančia ir paguoda

žiaus už visą pasaulį. Šv. Komunija bus dalinama tik apeigų metu.

Tikintiesiems primintina, kad *Didysis šeštadienis* yra giliausio *liūdesio diena*, kurioje visa Bažnyčia budi prie Viešpaties kapo, mąstydamą apie Jo kančią ir mirtį. Altoriai pasilieka nudengti. *Pasninkas* tęsiasi *iki vidurnakčio*. Bažnyčia susilaiko nuo Mišių Aukos iki to momento, kai baigiasi vigilija — šeštadienio vidurnaktį — ir prasideda prisikėlimo džiaugsmas Velykų sekmadienio aušroje. Didžiojo šeštadienio arba Velykų vigilijos mintis ir tikslas priminti tikintiesiems, kad gyvenimas ir malonė mums buvo duota Viešpaties Kristaus mirtimi. Didžiojo šeštadienio *apeigos prasideda vakare* ir tokiu laiku, kad *Prisikėlimo Mišios* galėtų būti aukojamos *vidurnaktį* iš šeštadienio į sekmadienį. Kitais žodžiais, Didžiojo šeštadienio apeigos sujungiamos su Prisikėlimo Mišio-

mis, ir jokių apeigų šeštadienio rytą daugiau nebebus.

Didžiojo šeštadienio apeigose dominuoja du dalykai: Exultet — Džiaugsmo giesmė ir krikšto vandens šventinimas, sujungtas su krikšto įžadų atnaujinimu. Exultet — Džiaugsmo giesmėje — tikintiesiems linkimai skelbiama, kad laiminga Adomo kaltė, nes per ją pas mus atėjo nuostabūs Atpirkėjas Jėzus Kristus. Kai degama Velykų žvakė, kuri vaizduoja Viešpatį Kristų — pasaulio Šviesą, išsklaidžiusią nuodėmės tamsybes, ir tikinčiųjų rankose turėtų degti žvakės.

Šventinant krikšto vandenį, reikėtų atsiminti, kad jame — per Krikšto sakramentą — mes su Viešpačiu Kristumi buvome palaidoti ir su Juo keliamės, žengdami į naują gyvenimą Velykose. Dėl to atnaujinami krikšto įžadai, ir kai mūsų rankose dega žvakės, mes pasižadame — gyvenimu ir elgesiu — būti Kristaus atpirkimo liudininkais. Po iškilmingų maldų į Triumfuojančią Bažnyčią danguje prasideda Prisikėlimo Mišios.

Didžiosios Savaitės reforma ypatingai pabrėžia vieną mintį: Bažnyčia prisitaiko prie mūsų laikų aplinkybių, kad visi tikintieji galėtų pasinaudoti šventomis Atpirkimo paslaptimis Jėzuje Kristuje, atsinaujindami malonės gyvenime išpažintimi, Komunija ir Mišių Auka, kruvinos Viešpaties Aukos išganyme ir atmintyje. Kadangi visos Didžiosios Savaitės apeigos nukeltos į vakarą, priiman tieji Viešpaties Kūną turi susilaikyti nuo valgio ir alkoholinių gėrimų *tris valandas* iki Mišių pradžios, nuo kitų gėrimų — *vieną valandą*. Čia nekalbama apie vandenį, nes vanduo nebepertraukia eucharistinio pasninko.

Bruno Markaitis, S. J.

IŠ FILMŲ PASAULIO

COURT-MARTIAL OF BILLY MITCHELL

.. Pulkininkas William (Billy) Mitchell buvo vienas pirmųjų aviacijos pionierių Amerikos armijoje, gyvenimą ir karjerą paaukojęs vienam tikslui: atkreipti generalinio kariuomenės štabo dėmesį į būtiną stiprios aviacijos reikalą.

Negalėdamas to pasiekti tiesioginiu keliu, Mitchell sukviėtė laikraščių reporterius ir jiems nušvietė tragišką aviacijos stovį, apkaltindamas generalinį štabą trumparegiškumu ir apsileidimu. Šitas viešas pasisakymas sukėlė audrą visoje Amerikoje, sukėlė ir generaliniame štabe. Pulk. Mitchell buvo atiduotas karo teismui.

Karo teisme iškilo eilė liūdnujų dalykų, kurie nebuvo žinomi visuomenei ir kurie parodė, kad Mitchell pasirinktas kelias — karo teismo išprovokavimas — buvo vienintelė priemonė priversti sausumos karį pergalvoti ateities strategines problemas aviacijos sąvokomis. 1925 metais Amerikos karinė aviacija turėjo 1.869 lėktuvus, kurių 1.400 buvo muziejiniai eksponatai, 400 — buvo palikti Prancūzijoje po pirmojo karo, 60 — buvo vartojami apmokymui, o 9 (sic!) — buvo palikti krašto gynybai. Kadangi oficialus lėktuvų skaičius oficialiuose raportuose buvo 1.869, tai net generalinis štabas nematė pagrindo jaudintis.

Septynerių metų bėgyje buvo žuvę 527 karo lakūnai. Katastrofinis skaičius. Priežastis: pasenę ir saugiam skraidymui netikę lėktuvai.

Pulkininko Mitchell teisme pasiro-

dė dar du dalykai, kurie gyvenime ištinka ne vieną karį profesionalą: karo teismas ir reikalas pasirinkti tarp pareigos kariuomenei ir pareigos tėvynei. Karo teismas yra, palyginti, retas įvykis, ypač taikos metu, bet jis gali būti tragiška neteisybė, jei teismas pabrėžia tik kario nepaklusnumą, nekreipdamas jokio dėmesio į tokio veiksmo pateisinamumą. Antra, yra momentų, kada karys turi pasirinkti tarp pareigos kariuomenei ir pareigos tėvynei. Pvz., nacių karininkai teisinosi paklusnumu — pareiga kariuomenei. Bet ben dro gėrio konkrečioje vizijoje nusveria pareiga tėvynei. Profesinis integrumas pastato žmogų į keblią padėtį. Pvz., gen. Matt Ridgway, armijos štabo viršininko, atsistatydinimas.

Pulk. Mitchell pasirinko pareigą tėvynei žinodamas, kad jo laukė pasmerkimas, išvaymas iš kariuomenės, liūdno karjeros galas ir neaiški ateitis.

Jis pramatė Pearl Harbor tragediją ir nusakė, kaip japonai užpuls svarbiąją Ramiojo vandenyno bazę. Jis buvo vienas iš nedaugelio, prieš daug metų turėjęs aiškią ateities viziją, kurioje jis matė lėktuvnešius, sprausminius lėktuvus, parašiutininkų dalinius ir pėstininkų divizijas, remiančias aviaciją, bet ne atvirksčiai. Anais laikais tokia vizija atrodė lunatiko svaichiojimai. Bet šiandieninė NATO strategija Europoje nėra artillerija ir lėktuvai, remią pėstininkus, bet sausumos kariuomenę, remianti atominę aviacijos puolimą.

Pulkininką Mitchell vaidina Gary Cooper. Jo vaidyba labai prilaikyta.

bet rezultatas — įspūdingas. Mūsų supratimu, tai yra įkvepiantis filmas, siūlytinas visiems, bet ypač karinės istorijos žinovams ir mėgėjams.

KISMET

Kismet — turkiškas žodis, reiškias likimą, o šiame filme — keliaujančio vagies likimą, ir turime pridėti, pasakiškai laimingą likimą. Vagį, kuris tarp kitko yra našlys, turįs labai gražią dukrą, vaidina Howard Keel. Tiek jo balsas, tiek vaidyba, priedo— žavios, nors parafrazuotos Borodino melodijos, neša visą filmo svorį. Ann Blyth vaidina vagies dukterį ir, kaip paprastai, vaidina simpatiskai. Jos balsas nedidelis, bet šiltas ir vaizdingas. Bagdado kalifą vaidina Vic Damone, ir iš trijų vokalistų jis mums rodosi silpniausias.

Filmas perdirbtas iš to paties var- do Broadway operetės. Jame yra gra- žių vokalinų momentų, vaizdingo iš- raiškos baleto, yra ir švelnios ro- mantikos. Manome, kad filmas pa- tiks ne tik viengungiams.

ALL THAT HEAVEN ALLOWS

Subrendusiai romantinis filmas, kur turtinga našlė Cary Scoff (Jane Wyman) ir jos dražininkas Ron Kirby (Rock Hudson) sprendžia savo meilės problemą ir jos komplikacijas bendruomenės klasių plotmėje. Ka- dangi daržininkas nepriklauso tai pačiai klasei, našlės vaikai nusikrei- pia prieš jį ir — per jį — prieš savo motiną, apkaltindami ją savanaudiš- kumu ir neatsakingumu. Vėliau pa- sirodo, kad tai buvo jų pačių silpny- bės.

Meilės problema sprendžiama ga- na šabloniškai ir paviršutiniškai, bet

Kartais meilė yra vadinama be- protybe. Gal tai ir teisinga. Juk kai aiškiai pasireiškia širdis, gal ne taip pastebimas protas. Širdis nustelbia protą. Argi pagaliau ir pati Išmintis nebuvo Erodo palai- kyta bepročiu? Ir kitiems galėjo atrodyti, kad tai beprotybė: palik- ti Dangiška Sostą ir ateiti i šią žemę ieškoti pavargusiu širdžių!—

Atsiminė šią "beprotybę", turė- tume pagalvoti, ar mūsų veiksmai kartais nėra per daug "racionalūs", ar mūsų protas nenustelbia šir- dies?

realistiškumo netrūksta, ypač sceno- se, kur pasirodo turtingųjų snobiz- mas.

Romantinį elementą sustiprina jau- kus gamtos fonas ir, nors ne labai originali, bet jausminga Frank Skin- ner muzika.

ARTISTS AND MODELS

Naujas komikų Martin ir Lewis žy- gis tapti turtingesniais. Mums rodos, kad šis žygis nei piniginiu, nei vai- dybiniu, nei prasminiu atžvilgiu ne- bus nusisekęs. Jame pasisakoma prieš "comic books" skaitymą, bet pasisakymo iliustravimas yra neįti- kinantis. Nors Martin ir Lewis nieka- da ypatingai nesisielojo turiniu ir jo gyvenimiškumu, bet ši kartą vaiz- duotė paklysta vaizduotėje.

I šį filmą sudėta visi jiems prieina- mi elementai, bet atrodo, kad jų išra- dingumas įstrigo į rutinos seklumą, o pro puošnų pastatymo prašmatnumą pradeda matyti išsisėmimo tuščias aruodas.

Bruno Markaitis, S. J.



Šį pavasarį lietuviai tėvai jėzuitai Garfield Blvd. ir Western Ave. gatvių kampe pradės statyti modernius namus, skirtus mūsų visuomenės ir ypač jaunimo organizacijų veiklai. Čia galės rasti patogią prieglaudą savo susirinkimams, posėdžiams ir parengimams visos lietuviškos organizacijos, kurios dabar turi bastytis svetimtaučių salėse, o kartais net smuklėse. Šio darbo jėzuitai ėmėsi, prašomi visuomenės atstovų. Jų statomi namai skiriami lietuviškai visuomenei, todėl iš jos laukiama ir paramos. Auką galima siųsti šiuo adresu: Jesuit Fathers, 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Ill.

Labai nuoširdžiai dėkojame skaitytojams, aukojusiems po 1 dolerį paremti "Laiškus Lietuviams" ir padėti juos siuntinėti tremtiniams, negalintiems užsimokėti prenumeratos mokesčio. Štai jų pavardės:

S. Juodaitis (Norwalk), A. Binkienė (Phila.), S. Uždavinis (Lawrence), K. Merkis (S. Boston), D. Vaidila (Toronto), V. Levanas (Waterbury), E. Burčikas (Phila.), O. Žilėnas (Berwyn), Fr. Savickas (Grand Rapids), A. Sadauskas (Cleveland), I. Paliukas (S. Boston), M. Bumbulienė (Toronto), K. Stundžia (St. Catharines), M. Ruseckas (Mich.), dr. V. Lelis (Rochester), T. J. Anderson (Calgary), E. Paurazas (Detroit), A. Litvinas (Los Angeles), T. Kardelis (Leduc), K. Sragauskas (Detroit), K. Girmys (Kanada), L. Baluišis (Toronto), K. Barzdukas (Kearny), A. Lukoševičiūtė (Grand Rapids), V. Mažeika (Delhi), P. Mikalauskas (Omaha), E. Bulkaitis (Milwaukee), J. Pečkaitis (Baltimore), A. Matonis (Waterbury), A. Leščinskas (Detroit), J. Žukauskas (Euclid), P. Augaitis (Kanada), S. Urbonavičius (Cleveland), O. Matusaitienė (Worcester), O. Abarienė (Detroit), H. Idzelevičius (Cleveland), J. Pupinskas (Rochester), J. Liaudanskas (Los Angeles), O. Žilinskas (Cleveland), V. Simanavičienė (Australija), J. Rukaitė (Great Neck), A. Lietuvininkas, P. Milus, S. Bugnaitis (Worcester), J. Augis (Edmonton), S. Šalnaitis (Phila.), E. Bulkaitis (Milwaukee), O. Šulinskas (Elizabeth), M. Vaškevičienė (Toronto), A. Grigaliūnas (S. Boston), Fr. Gailiūnas (Worcester), P. Balčiūnaitė (Cleveland), S. Ruokienė (Brooklyn), L. Michaelytė (Waterbury), I. Stankaitienė (Cambridge).

ATSIŪSTA PAMINĖTI

V. Augustinas. LITHUANIA. Labai gražiai "Ateities" išleistas V. Augustino nuotraukų rinkinys. Didelio formato, kietais viršeliais, 120 psl., kreidinis popieris. Gale yra trumpas aprašymas "Lietuva vaizduose" lietuvių ir anglų kalbomis.

Stasys Džiugas. KETURI VALDOVAI. Graži pasaka vaikams. Išleido Lietuviai Saleziečiai Italijoje. Labai gražiai trimis spalvomis iliustruota V. Stančikaitės. Kieti viršeliai, 30 psl.

Mykolas Biržiška. SENASIS VILNIAUS UNIVERSITETAS. Išleido Nida. Perspausdinta iš 1940 m. leidinio. Paduota labai daug įdomių žinių apie garsųjį Vilniaus Universitetą, įsteigtą jėzuitų. 178 psl.

LITUANUS. 1956 m. No. 1(6). Anglų kalba leidžiamas lietuvių studentų biuletenis. Redaguoja: L. Sabaliūnas, I. Čepėnaitė, T. Remeikis, D. J. Valančiūtė, P. V. Vygantas. Šiame numeryje rašo: V. S. Vardys, P. Maldeikis, Gr. Valančius, P. Jurkus, V. Krėvė-Mickevičius, R. Gustaitis.

MOTERIS. 1956 m. nr. 1. Lietuvių moterų žurnalas. Redaguoja Stasė Prapuolenytė. Administracijos adresas: 46 Delaware Ave., Toronto, Ont., Canada.

“L. L.” Administracijoje galima gauti šias knygas:

DIEVAS IR ŽMOGUS. Katalikų tikėjimo tiesos, doros reikalavimai ir sielai pašvęsti priemonės. Kaina — \$5 (kietais virš. — \$6,50).

Hardy Schilgen, S. J. TU IR JI. Jaunuolio santykiai su mergaite. Kaina — \$2.

V. Gutauskas, S. J. KAS ŽIŪRI IR NEMATO? Kaina — \$1.

Immaculata Press

“LAIŠKAI LIETUVIAMS” 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois